

Sef Rabin dr. Moses Rosen

NĂZUINTE SPRE ÎNĂLȚIMILE TOREI

De la Pesah pînă la Șavuot, seară de seară, o rugă răsună în sinagogile noastre, o rugă deosebită de celelalte. Versetele ei sînt, parcă, recitate cu mai multă evlavie; melodia cu care o intonăm e, parcă, mai înaripată; textul ei, parcă, mai dramatic ca al celorlalte rugăciuni; e ruga „numărătorii” — SEFIRA.

Numărăm cele șapte săptămîni care leagă sărbătoarea libertății de aceea a învățaturii; numărăm cu fiecare dintre aceste rugăciuni din cele patruzeci și nouă care alcătuiesc intervalul dintre prăznuirea „sărbătorii primăverii” și aceea a „celor dintii roade”.

Libertate și învățătură. Primăvara și primul rod. Între ele se află puntea Sefirei.

Ieșirea din Egipt a fost, într-adevăr, evenimentul capital al istoriei noastre, ea ne-a scos „din sclavie la libertate”. Ea n-a fost însă decît rezultatul unei minuni cerești, iar libertatea dobîndită de către robii lui Farao a fost un dar Dumnezeiesc. Miracolele nu se repetă însă prea des, iar libertatea nu poate dăinui dacă se sprijină doar pe minuni. Ea nu poate fi păstrată atunci cînd e doar dăruită și nu cucerită.

Pe lângă zdrobirea cătușelor care le-au înlănțuit trupurile, fiii lui Israel aveau, așadar, nevoie de o eliberare sufletească. Pășind dincolo de țărurile robiei faraonice, ei trebuiau de-abia să-și purifice spiritele, să-și maturizeze conștiințele, să-și innobileze faptele spre a învăța ce este libertatea, spre a o prețui cum se cuvine, spre a căpăta puteri necesare în apărarea ei. Pas cu pas, zi de zi, ei au trebuit deci să străbată un drum care îi depărta din ce în ce mai mult de „Casa sclaviei” și-i apropia mereu de meleagurile revelației sinaitice.

În întîmpinarea zilei celei mari în care Decalogul, cu ale sale idei mărețe, trebuia să răsune, ei au numărat cu nerăbdare zilele, au înaintat pe cărările perfecțiunii, au adăugat în fiecare dintr-însele o nouă pagină înscrisă în cartea maturității lor. Învățătura a dat, astfel, trîmție libertății.

Dacă ne întoarcem privirile spre semănătorul cu chipul aureolat de blînd soare al primăverii vom constata o situație asemănătoare. Gîia e fecundată de bobul udat cu sudoarea frunții sale. Aceasta însă nu e de ajuns. Primăvara nu e decît un preludiu. Fiecare din ale sale zile trebuie numărată cu grijă, cu evlavie, cu speranță, căci în fiecare holda se îmbogățește, lanul devine mai aurii, copacul mai încărcat, fructul mai pîrguit. Fiecare zi mărginează o nouă izbîndă în lupta pentru a smulge țărinei hrana pentru oameni. „Cei care seamănă în lacrimi” își înseninează, pe zi ce trece, chipurile și se apropie, treptat, numărînd zilele, de ziua cea mult așteptată cînd ei „vor secera în chiot de bucurie” (Psalmi 126).

Încoronarea muncii începută în zilele cînd natura abia a început să dea primele semne de viață se întîmplă deci atunci cînd rădăcinile s-au înfipt adînc în pămînt, cînd cele dintii roade aduc mîntuiri triumfătoare că energia investită într-insul n-a fost irosită în zadar.

Intervalul dintre Pesah și Șavuot ne evocă, deci, atît drumul străbătut de către ostașii libertății, cit și acei al răscolitorilor de brazdă. Împreună ei numără zilele care despart începutul efortului lor de aceea în care laurii victoriei le vor încununa frunțile.

Să știm deci să învățăm a număra. Să nu ne pară paradoxală această afirmație. Din nefericire, omul izbuteste să se descurce în labirintul celor mai complicate calcule, dar cea mai simplă dintre socoteli nu știe s-o facă.

„Învăța-ne, Doamne, să știm să numărăm zilele noastre” (Psalmi 90), exclamă bardul iudaismului, David Psalmistul, exprimînd prin această esențială problemă morală a omului. Pe drumul ce-l străbate de la leagăn la mormînt, aritmetica elementară îi poate sluji drept filozofie de viață. „Cu mine zilele-ți adaugi, cu teri viața ta o scazi”, versul „Luceafărului poeziei românești” evocă această axiomă pe care vîlmășagul existenței ne face, adesea, s-o uităm. Sefira. Fiecare zi să devină o treaptă pe care ne înălțăm pe scara perfecțiunii umane. Niciodată să nu lăsăm să se așternă vîlul uitării peste etapele străbătute în acest drum și să nu ne întoarcem privirile de la ținta spre care se îndreaptă această scară. Fiecare treaptă s-o numărăm, cu seriozitate, cu pioșenie, cu sentiment de răspundere față de noi înșine și față de semenii.

Fiecare om are un Pesah, o primăvară și, în față, un Șavuot, un munte pe ale cărui creste se află un ideal, o zi în care munca sa va trebui să dea roadele năzuinței. Să învățăm deci să numărăm Sefira și vom face din viața noastră un întreg armonios și binecuvîntat.

■ A învăța și a transmite învățătura

BIBLIA — CARTE DE CĂPĂȚII

Evreul ca hermeneut

Într-un articol precedent, subliniam faptul că Poporul cărții este mai degrabă Poporul rostirii, poporul cuvîntului rostit, fiindcă orice carte fixează ideile, adică limitează, osifică. Or, Biblia este o operă deschisă, creație neîntreruptă, prin neenunțatele sale comentarii, cum viața o și cere.

A fi evreu înseamnă a fi interpret, a interpreta. Biblia este pentru noi un punct de plecare, iar nu o stație terminală. Nimic nu ne este oferit de-a gata. Și tocmai acesta e rolul studiului, al cunoașterii. Omul cooperează la creațiunea care continuă, iar interpretarea însăși este un act creator. Cuvîntul viu, cuvîntul gîndit și trecut prin filtrul experienței și în cele din urmă rostit, este creator de sens. Interpretarea nu poate fi deci o simplă repetiție. Oricît de riguros este iudaismul, el nu se învîrte într-un cerc, ci se dezvoltă mereu în spirală.

„Crede și nu cerceta” este o expresie cu totul străină de spiritul iudaic. Am putea parafraza această locuțiune spunînd, dimpotrivă: „Crede și cercetează”. Aceasta nu este o contradicție în termeni. Dacă există ceva comun între știință și credință, e faptul că nici una nu se lasă dezvăluită fără o cercetare atentă. Rabi Joel povestește: „Copiii se jucau de-a v-ați ascunselea. Mezinul s-a ascuns și el. A așteptat el cit a așteptat, dar, cînd a văzut că e uitat și că ceilalți copii nu-l caută, a început să plîngă și să se plîngă lui Rabi Joel. Și Rabi Joel a plîns și el, o dată cu copilul, spunînd: „Vezi tu, așa se întîmplă deseori și cu Dumnezeu: el se ascunde, iar oamenii uită să-l caute”.

Credința nu ne oferă în mod automat certitudini, ci doar posibilitatea căutării. Ea trebuie aprofundată. Fără știință, fără interpretare, fără înțelegere nu există iudaism. Cum se exprima odată E. Lévinas, „Iudaismul este o conștiință extromă”.

Pentru hermeneutică nu există fenomene incomprehensibile, toate fenomenele pot fi, în principiu, înțelese. Faptul de a nu fi încă înțeles induce o tensiune care deschide însă posibilitatea căutării unor căi și mijloace de aflare a adevărului. Iudaismul oferă un cîmp nelimitat de reflecție.

Textul este de fapt un pre-text (în sensul oralității) de meditație. De aceea e și mereu scris — spus — rescris și iar spus de iluștrii noștri comentatori, cu toate conotațiile apărute în dezbaterile de întrebări iscate de viață.

Exegezele talmudice, hasidice și cele ale Cabalei pîtrund în cele mai subtile taine ale cuvîntului Torei. Mai mult. Savanții vorbesc de o filozofie și de o gnoză a fiecărei litere ebraice. „Fiecare caracter scris poate fi considerat ca întruchipînd un fragment din proiectul universal al creației, toată experiența

umană, inclusiv tot limbajul omeneșc, este prezentă în mod expresiv în literele alfabetului. Acele litere cu caracter divin, ale căror combinații formează cele șaptezeci și două de nume ale lui Dumnezeu, pot, dacă sînt cercetate pînă în miezul ascuns al scrisului, scoate la iveală cifrul, configurațiile universului”.

Pe lângă numeroasele nivele de interpretare pe care le comportă, studiul Bibliei presupune și respectarea unor condiții. Învățații noștri situează Tora mai presus de monarhie și de preoție, căci cea dintii pretinde treizeci de calități, sacerdotul douăzeci și patru, în timp ce pentru a dobîndi înțelegerea învățaturii noastre sînt necesare patruzeci și opt de calități. Iată-le: dorința de a studia; atenția; pronunția corectă; intuiția; imaginația; frica de Dumnezeu; umilinta; bucuria; puritatea; frecventarea celor înțelepți; comuniunea cu discipolii; dialogul; perseverența în studiul legii scrise și orale; refuzul câștigului supérflu; evitarea relațiilor sociale pentru motive de profit sau trufie; restringerea plăcerilor și a somnului; disprețul pentru trîncăneală și divertisment; răbdare; bunătatea inimii; încredere în cei înțelepți; resemnarea în suferință; cunoașterea de sine; moderatie în exprimarea părerilor; modestie; refuzul de a-ți atribui merite; să fii afabil; iubirea de Dumnezeu; iubirea de oameni; practicarea dreptății; practicarea virtuții; acceptarea criticii; fuga de onoruri; știința nu îl face vanitos; predă învățătura fără orgoliu; împarte greutățile cu aproapele său; îl îndeamnă pe acesta să o apuce pe calea cea bună; se plasează în adevăr; îndeamnă la pace; se concentrează în studiu; întreabă; răspunde; ascultă; adaugă ceva științei; învață pentru a transmite; studiază pentru a acționa; sporește știința maestrului său; transmite corect tradiția; citează autorii la care apelează.

Studiul acesta al Torei este mai important chiar decît reconstrucția Templului, decît respectul datorat părinților și mîntuirea propriului suflet. Dacă, așa cum am văzut, sînt reclamate multe calități pentru cercetarea Bibliei, studiul generează, la rîndul său, aceste calități în om, le potentează.

O problemă, uneori rău înțeleasă, alteror rîuvoitor înțeleasă, este aceea a conștiinței biblice.

Nimeni nu se poate legăna cu iluzia că iudaismul a sucombat după distrugerea celui de-al Doilea Templu și izgonirea unei părți a poporului din țară sau după ivirea

ELENISMUL ȘI IUDAISMUL ÎN CIVILIZAȚIA UMANĂ*

Într-o zi, cumpărând revista „Azi”, am primit ca supliment o mică broșură, al cărei autor era Constantin Stere. Evident, aceasta se întâmpla înainte de cel de al doilea război mondial, probabil în 1938 sau 1939. Anii au trecut, acel exemplar din revista „Azi” s-a pierdut, dar, în toate peregrinările mele de la Brăila — unde făceam pe atunci liceul — la diferitele mele adrese din București în care am studiat și am lucrat în continuare, am purtat cu mine acea mică broșură. Explicația stă tocmai în titlul ei incitant, care coincide cu titlul acestui mic articol. Și nu am greșit, pentru că atunci când am căutat în fișier, la Biblioteca Academiei Române, această lucrare, tocmai spre a determina anul apariției, nu am găsit-o.

Desigur, nu numai acest titlu a contribuit la păstrarea broșurii, ci și numele autorului: C. Stere era mai cunoscut în acea epocă, fiind autorul unui roman fluviu, „În preajma revoluției”, care nu de mult apăruse. Desigur, pentru mine, C. Stere era, în primul rând un romanțier. Ulterior, datorită în special excelentei monografii ample a lui Z. Ornea, „Viața lui C. Stere”, Cartea Românească, București, 1989, vol. I, 590 p., am aflat mai multe detalii despre acest personaj complex care a marcat viața politică și culturală a țării, de-a lungul unei bune perioade de timp, perioadă în care a fost om politic, scriitor, ideolog al poporanismului etc.

Dar întâmplarea a făcut ca un timp îndelungat să vin într-un contact zilnic cu unul din puținii săi nepoți aflați pe atunci în țară și să fiu, de asemenea, în ultimii ani de viață, aproape de bătrâna sa noră, dr. Augusta Stere, născută Fingerhut, distins medic, ce și-a iubit cu pasiune meseria. Dar nu despre aceasta este aici vorba.

Să revenim deci la broșura în cauză. Coperta sa cuprinde date despre autor și editură: Const. Stere, Elenismul și iudaismul în civilizația umană. Lei 3. Editura „Adam”, Bulevardul Pache 85 București IV. Iar pe ultima pagină a copertei (coperta IV) se indică faptul că a fost tipărită la Tip. SLOVA Doamnei 3, București. Numărul de pagini 32.

Dar, în ceea ce privește analiza unor idei, ele trebuie judecate în esența lor, independent de biografia autorului sau de alte fapte ce nu au legătură directă cu conținutul ideatic al mesajului.

Autorul începe prin a afirma cu temeritate că „toată civilizația europeană și, prin repercusiune, putem spune întreaga civilizație, nu sînt decît un produs combinat al elenismului și al iudaismului”. Afirmarea ne apare justă în ceea ce privește Europa, dar discutabilă în ceea ce privește generalizarea: există totuși, civilizațiile clasice ale Indiei, Chinei și Japoniei, care s-au format în afara influențelor elenismului și iudaismului. Deși, astăzi afirmația ne apare corectă, toate zonele Terrei fiind influențate de elenism și iudaism.

Revenind la textul lui C. Stere, citim, în dezvoltarea ideilor menționate, că, după părerea sa, „toată gândirea omeniilor de astăzi, filozofia, știința, ca și morală și religia, ca și arta și poezia, izvorăsc direct din ambele aceste mari curente istorice”.

Dar, constată autorul nostru, „întîlnim la fiecare pas opunerea banală a iudaismului față de elenism”. „Care sînt motivele ei?” Constantin Stere caută să dea un răspuns sintetic, referindu-se la ceea ce îndeobște se numește miracolul grec.

„În mijlocul întinericului care învăluia lumea, în acea pădure omenească, s-a putut produce o exploziune de gândire, de știință și artă, care de milenii apare ca cea mai prețioasă comoară a civilizației umane. Într-un timp vertiginos de scurt au fost create operele nepieritoare ale Eladei”.

„În salonul prezidat de Aspasia se puteau aduna în jurul unei mese Apelles, Fidiș și Praxitele, Sofocle, Euripid și Aristofan, Socrate, Platon, Herodot... Prin ei elenismul a afirmat triumful rațiunii umane la viața fericită pe pămînt, la bucuria vieții... Ei au dat naștere aici, în mijlocul unor peisajii feerice, artei, științei și filozofiei”.

Și, continuă să explice Stere, după concepția elenismului omul încetează de a mai fi robul naturii, devenind podoaba ei, astfel încît Fidiș a putut spune cu

mindrie că dă zeilor forme umane deoarece nu găsește în natură nimic mai frumos decît corpul uman. Dar, constată C. Stere, din punctul de vedere al naturii un parazit de pe o plantă nu valorează mai puțin ca un filozof sau poet. „În desfășurarea forțelor oarbe ale naturii, viața apare ca o groază luptă pentru existență, ca un groaznic măcel, lipsit de orice înțeles moral”. În fața unei naturi indiferente față de nădejdi și chinurile vieții omenești, inima omului nu are unde căuta adăpost și sprijin.

Dar nu departe de Elada, în îngusta vale a Jordanului, cu unele regiuni mult sub nivelul mării și care e înconjurată de deșerturi, fiind vesnic frământată de războaiele dintre marile imperii, „s-a născut și a trăit un popor care nu numai n-a voit să recunoască supremația naturii, dar nici n-a acceptat să vadă în om numai un element decorativ, subordonat orbește procesului cosmic. Și revolta lui, ca și visurile și aspirațiile lui le-a cristalizat într-o carte care n-are seamăn în toată civilizația omeniilor”.

C. Stere, vorbind din propria lui experiență de fost deportat în îndepărtată Siberie de la sfîrșitul secolului trecut, arată că această carte poate fi intitulată „În furta unei samoie din regiunile polare... ca și în bibliotecă oricărui gînditor sau poet în centrele civilizației europene”. Tocmai în această Carte descoperă Stere o cheie: destinul acesta al cărții vadește enormul prinos al iudaismului în tezaurul comun al civilizației umane. Dar în ce constă acest prinos?

Răspunsul este lapidar: „Biblia, pentru prima oară, proclamă supremația idealului moral al omeniilor față de forțele oarbe ale naturii”.

Explicația pe care o dă C. Stere se bazează pe citate din cunoscutul savant Eduard Le Roy, temeinic cunosător al culturii Eladei, care opune miracolul evreu miracolului grec. Astfel, în cursul unor lungi secole s-a produs în adîncimile sufletului israelit o extraordinară și unică dezvoltare religioasă, pe calea moralizării și spiritualizării progresive... Spiritul nou, pregătît cu înecut prin acest efort secular, s-a relevat în această intuiție supremă care a biruit lumea.

C. Stere vede în evoluția ideilor de pre-rolul omului în Univers trei etape: omul rob al naturii, omul podoabă a naturii, omul stăpîn al naturii. Aceasta este succesiunea concepției asupra lumii și vieții, așa cum s-a manifestat ea în religiile omeniilor de la barbaria asiatică prin cultura clasică a Eladei, pînă la concepția morală a iudaismului. „Om este astfel decretat ca stăpîn al procesului cosmic”.

Treptat, fața pămîntului a fost schimbată: „Deasupra crustei rigide și a stîlului de viață organică a fost înălțată sferă umană care apare ca o adevărată atmosferă psihică și morală a globului. Prin ea întreg pămîntul parcă ajunge prin dominațiunea omului și a creațiilor lor sale, ca un singur organism viu”. „Acest simplu fapt — subjugarea de către om a forțelor naturii — independent de orice speculații metafizice asupra raporturilor dintre spirit și materie — dovedește îndeajuns legitimitatea concepțiunii iudaice”.

Dar există oare o antinomie între elenism și iudaism? C. Stere consideră că nu, afirmînd că în tot cursul evoluției mediului cugetătorii iudaismului nu au cunoscut o ruptură de continuitate, de epoca lui Philon din Alexandria, platonicianul din sec. I e.n., pînă la Maimonide din veacul al XII-lea, care comenta Mishnah în lumina filozofiei aristotelice. Acesta declara categoric că el nu se deosebește de Aristotel decît într-un singur punct: el nu crede în destructibilitatea materiei. Și știința modernă în această privință a dat dreptate lui Maimonide, împotriva lui Aristotel.

Apropiindu-se de încheierea considerentelor sale, C. Stere conchide: „Atunci cînd iudaismul și-a proclamat imperialele: iubirea de aproapele, dreptatea, sanctitatea muncii și pacea — el a considerat totodată, aceste principii ca temelie ordinii morale a lumii, care se realizează prin solidaritatea umană împotriva stihurilor oarbe”.

În aceasta vede Stere opoziția dintre elenism și iudaism. Iar ultima frază a eseuului său afirmă că numai biruința moralei iudaismului „va asigura omeniilor o viață care va merita să fie trăită”.

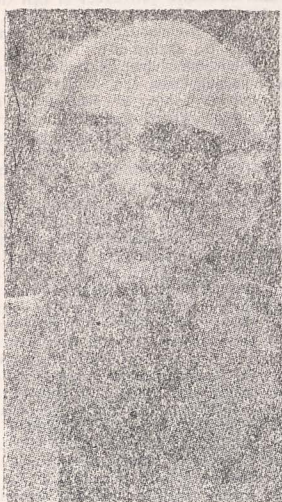
Acesta este mesajul cu care se încheie eseuul citat — manifest al gînditorului C. Stere.

* Titlul unei broșuri semnate de C. Stere.

EDMOND NICOLAU

Căutătorul neobosit al sensurilor profunde și moralistul lucid

ARTHUR MILLER s-a născut în New York City, în cartierul Harlem. Tatăl său, evreu polonez, a venit de tînăr în Statele Unite și, devenit fabricant de confecții, a ajuns un om înstărit. Mama sa a fost o profesoară americană.

Arthur Miller

Evenimentul determinant din anii de tinerete ai lui Arthur l-a constituit depresiunea economică de la începutul deceniului al patrulea, care l-a ruinat și pe tatăl său. Ca elev, Miller și-a câștigat un renume mai mult datorită activității sale sportive decît deosebitului său interes pentru literatură. Abia citirea romanului lui Dostoievski „Frații Karamazov” și a scrierii lui Kennet T. Rowe „Write That Play” („Scrie acea piesă”) l-a îndreptat efectiv spre creația li-

terară, îndeosebi spre dramă. Întrucît continuarea studiilor în învățămîntul superior i-a fost, la început, imposibilă, date fiind mijloacele sale financiare precare, a lucrat o vreme ca sofer de camion, ca muncitor în fabrică și, apoi, ca redactor de noaptea la „Michigan Daily”.

Din 1934 a studiat la Universitatea din Michigan literatura și — în mod deosebit — dramaturgia, obținînd, în 1938, o distincție în domeniul filologiei engleze. Încă din perioada studiilor, a fost distins, pentru primele sale drame originale, cu două premii pentru literatură decernate de Universitate.

După absolvire, a lucrat, inițial, la New York, la Federal Theatre Project (Proiectul teatrului federal), scriind concomitent piese de teatru pentru diferite posturi de radio. Proiectul pentru teatru, finanțat de guvern, a fost reziliat în 1939, deoarece realizatorii săi au fost bănuți că ar fi comuniști. Și Miller simpatiza în acei ani cu concepțiile marxiste.

Veniturile sale modeste și le-a completat muncind ca sofer de camion și caloriferist. În 1944, a apărut reportajul său „Situația Normal”. A urmat, în 1945, „Focus” („Focar”), un roman care înfățișează antisemitismul. În rest, Miller s-a dedicat mai cu seamă teatrului. După piesa „Omul care se bucură din plin de noroc” (1944), care a trebuit să fie scoasă de pe afiș după a șasea reprezentație, el a devenit cunoscut în toată lumea prin dramele sale de critică socială: „Toți fiii mei” (1947), „Moartea unui comis-viajor” (1949) —

după care s-au turnat, în același an, un film avînd ca protagonist pe Frederick March, iar recent, o nouă versiune, cu Dustin Hoffman — și „Vinătoria de vrăjitoare” (ecranizat, în 1956, sub titlul „Vrăjitoarele din Salem”, după un scenariu al lui Jean-Paul Sartre; în 1961, Robert Ward a realizat un „remake”). Această dramă îl înfățișează de fapt pe Mc Carthy (maccarthismul), autorul demonstrînd cum o psihoză de masă, iscusit inscenată, a putut antrena un oraș întreg în cea mai înfiorătoare manie a persecuției.

În „Vinătoria de vrăjitoare”, Miller a prelucrat totuși și unele experiențe proprii: în iunie 1956, i s-a reproșat de către Comitetul Congresului american pentru combaterea activității anti-americane faptul că a abuzat de pașaport american în scopul sprijinirii comunismului internațional. Miller a declarat că a simpatizat, într-ade-

văr, cu marxismul pe la sfîrșitul anilor cincizeci, dar aceasta este o etapă depășită a dezvoltării sale. A fost totuși condamnat în 1957, pentru „desconsiderarea Congresului” la amendă și la un an închisoare sub pază federală, dar, după revizuirea procesului, a fost eliberat.

În 1963, Miller a fost invitat la Beijing pentru regizarea renumitei sale piese „Moartea unui comis-viajor” pe scena Teatrului Popular din capitala Chinei. Despre experiențele acestei călătorii va relata în cartea „Salesman in Beijing” („Un comis-viajor în Beijing”), cu ilustrații foto realizate de soția sa.

De o deosebită apreciere s-a bucurat exhaustiva sa biografie „Timebends” („Curbele timpului. O viață”), în care Miller nu numai că descrie meandrele vieții sale, dar și schițează o colorată cronică a timpului, de la primul război mondial pînă la „perestroika” lui Gorbaciov. Avem astfel c imagine a lui Arthur Miller ca „un căutător al sensurilor profunde și moralist lucid”, zugrăvit de el însuși în ambianța societății în care trăiește.

Traducere și prelucrare de CLARA MARCOVICI

George Weil: „Moise”
EXPOZIȚIE LA TEL AVIV

Sculptorul George Weil, excepțional artist londonez, evreu religios, de origine vieneză, a prezentat o expoziție în hotelul Sheraton din Tel Aviv. Comparat deseori cu Fabergé, sculptorul a realizat, la cererea Statului Israel, în anul 1970, celebra sa lucrare „Judecata regelui David”. Sculpturile prezentate atunci au fost — ca mai toate creațiile sale — de inspirație biblică, ele constituind o mărturie a atașamentului acestui artist față de iudaism și de pămîntul Israelului.

Lui George Weil i-au fost comandate sculpturile „Chur-chill”, „Ben Gurion”, „Mose Dayan”, „De Gaulle” ș.a. Multe dintre lucrările sale au fost expuse la British Museum și la Muzeul din Anvers.

MERIDIANE • MERIDIANE • MERIDIANE

Violon d'Ingres

Dînd glas cenusii palide, încă din destrămarea element solid al neuitării printr-un univers sugestiv de linii frînse, mergînd spre noaptea, dar conștiente de ziua ce — iminent — urmează, sub protejirea Stelei lui David („Holocaust, 1939—1945”), încă două din sculpturile lui Panait Badiu, inspector general în Ministerul Învățămîntului și Științei și pasionat de sculptură în rarele sale momente de răgaz, au ca laitmotiv aceeași Stea — simbol al istoriei evreilor, din antichitate pînă în prezent, simbol ce trece din reprezentarea stilizată a regelui-poet („David”) în cea a descendentului său, regele-filozof („Solomon”).

Simbolul spiritual iudaic : se opune simbolul teluric (chipul metamorfozat în bolovan) al lui Goliat („Înfrîngerea lui Goliat”), care nu este doar a lui, aparținînd unui timp anume, ci a tuturor celor ce au crezut și mai cred că „lumea e o junglă”, în care primează dreptul celui mai tare asupra celui mai slab.

Poetice prin bogăția de sugestii vizuale avînd o unitate spațială obținută prin planuri abrupte pe verticală, o aspirație spre integritate interioară, dînd impresia non-finitului, obiectiv al naturii, „totdeauna perfectă, niciodată terminată”, cele patru sculpturi menționate ale lui Panait Badiu denotă asumarea unui crez ascendent în viitorul lumii, o convingere numită **Speranță**.

Explorînd universul psihologic uman prin intermediu metaforic evreiesc (sublimitatea psalmică, echilibrul judecării lui Solomon transpuse în linii alungite și, respectiv, cerc segmentat simetric în două emisfere), Panait Badiu conferă expresie proprie clasicității unor concepte perene ale gândirii iudaice.

E. S.

Panait Badiu — Holocaust

Sinagogi din Franța secolului al XIX-lea

Expoziție la Muzeul d'Orsay, Paris, februarie — mai 1991

În decursul secolului al XIX-lea, iudaismul francez a cunoscut o adevărată înflorire, dovadă fiind sinagogile monumentale, veritabile temple atestînd o nouă vîrstă a spiritualității și culturii iudaice.

Acum două secole, la 27 sept 1791, revoluționarii au proclamat emanciparea evreilor din Franța. Atunci începe perioada confruntării dintre tradiție și exigențele modernității: sinagoga nu mai este interzisă, ascunsă sau izolată în ghetou, ea devine un lăcaș de cult al unei comunități care se integrează.

Noua comunitate evreiască se conformează normelor sociale și artistice franceze. Ordinea, demnitatea, frumusețea sînt imperati-vele apărute de Consistoriile create de Napoleon.

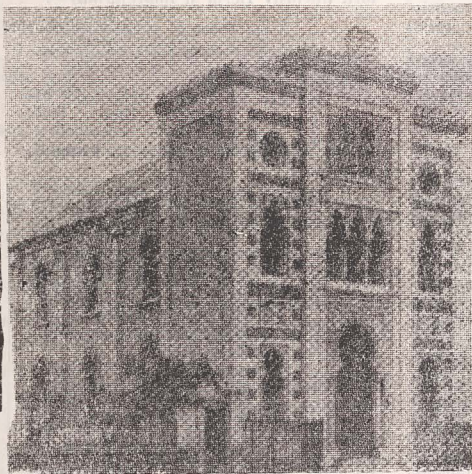
Arhitectura nu se mulțumește să reflecte mutațiile profunde ale iudaismului, ea participă activ la promovarea, cu o dimensiune confesională, a stilului modern.

Parte esențială a unei memorii iudaice și naționale, aceste mo-

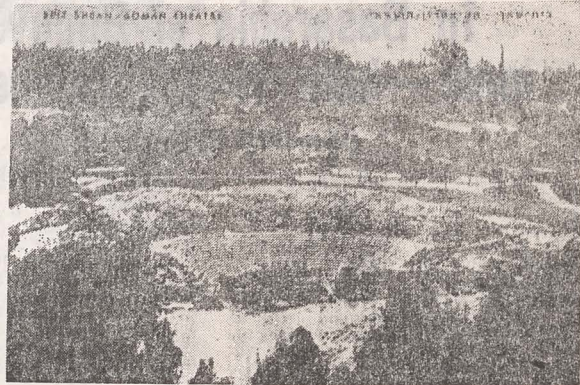
numente n-au fost încă studiate în ansamblul lor. Patrimoniul iudaic francez părea o rudă săracă față de cel din Germania, Polonia sau Rusia, dar distrugerile din aceste țări îl fac, de atunci, un martor de nepeșuit al culturii evreiești europene din secolul al XIX-lea.

Răscolind arhive publice sau particulare, cel mai adesea inedite, expoziția, la a cărei pregătire au contribuit instituții evreiești, ca Fundația iudaismului francez și Consistoriul central, prezintă sute de edificii și de proiecte, de la sinagogi monumentale din Paris, Bordeaux sau Lyon, la modeste construcții rurale din Alsacia-Lorena. S-au descoperit toate stilurile: romanice la Metz, maur la Verdun sau Besançon, romano-bizantine și moderne la Paris...

Obiecte rituale, tablouri, fotografii vechi și moderne, gravuri și trei machete demonstrează, alături de documentele de arhitectură, ce reprezintă o sinagogă, funcția sa spirituală și simbolică pentru toate generațiile de evrei

■ Sinagoga de la Ferté-sous-Jourarre (Seine et Marne)

BEIT SHEAN

În Israel, într-o splendidă regiune muntoasă (Gilboa, Gilead), la două ore și jumătate de Tel Aviv (trezind prin Afula, de unde se ia alt autobuz), se află dezgropate, în parte, ruinele de la Beit Shean. Douăzeci de straturi de civilizații, care ne duc pînă în mileniul al V-lea î.e.a. Ocupat de filistei, recucerit de regele David, Beit Shean devine centru administrativ în timpul domniei lui Solomon. În perioada elenistică, e cunoscut sub denumirea de Scythopolis (orașul scitilor) dar a purtat și denumirea Nysa (Nysa a fost doica lui Dionysos; potrivit legendei, ea a fost îngropată la Beit Shean). A fost locuit în timpul perioadei romane de o populație amestecată: evrei, creștini, samariteni.

La sfîrșitul mileniului al IV-lea devine capitala provinciei Palaestina Secunda, avînd o populație de aproximativ 40 000 de locuitori. În sec. al VIII-lea î.e.a., orașul e distrus de un cutremur. În perioada musulmană, decada. Cruciații, după intrarea în oraș, construiesc o fortăreață. După redobîndirea independenței Statului Israel, localitatea cunoaște o dezvoltare considerabilă, avînd azi 15 000 de locuitori (cu multe kibutzuri în jur) și este centru regional.

Descoperirile de la Beit Shean prezintă o mare importanță și, în ultimii ani, lucrările de restaurare au căpătat un ritm ac-

celerat. Rezultatele sînt impresionante: oameni de știință și turiști din lumea întreagă sînt prezenți zilnic la Beit Shean.

De acest obiectiv se preocupă Ministerul Turismului, Institutul de Arheologie al Universității Ebraice din Ierusalim, Consiliul Municipal din Beit Shean, National Parks Authority, Jewish National Fund și Departamentul de Antichități al Ministerului Educației și Culturii.

Organizarea este perfectă: publicații și materiale ilustrative stau la dispoziția vizitatorilor, indicații în engleză și în ebraică sînt postate vizibil la principalele obiective ale șantierului arheologic.

Programul editat conține o hartă „mai multe ilustrații și explicații privind 13 obiective (menționăm dintre ele: amfiteatrul roman, o stradă și un cartier rezidențial, din perioada bizantină, de lingă amfiteatrul, teatrul, baia, basilica). Amfiteatrul roman, teatrul și basilica formează nucleul de interes și atracție pentru marele public. Amfiteatrul, din care a fost dezgropat doar circa jumătate, a fost construit în sec. al II-lea î.e.a. și era folosit pentru jocuri și lupte de gladiatori. Arena e înconjurată de 12 rînduri de locuri (din care 3 s-au păstrat), pentru 6 000 de spectatori. Teatrul romano-bizantin este cel mai mare și bine păstrat de pe teritoriul Israelului. Avea 6 000 de locuri.

Scena este în curs de restaurare.

Basilica a fost principala construcție civică a orașului roman. A servit ca loc de întîlnire și pentru de afaceri. Pereții erau acoperiți cu marmură și acoperișul era susținut de coloane mari.

Sînt amenajate scări pe care le poți sui pînă în vîrful lui Tel Beit Shean, de unde ai vederea panoramică a întregului șantier arheologic.

Lucrările de restaurare sînt în curs, iar în diferite puncte se află piese dispartate (coloane, capiteli, blocuri de piatră etc.), ce urmează a fi integrate.

Teatrul descoperit în urma săpăturilor (atît de bine conservat) justifică titlul prospectului în engleză oferit gratuit celor ce vizitează șantierul arheologic: „Beit Shean — un oraș dezgropat” (Beit Shean. A City Unearthed).

BETINIO DIAMANT

Manuscrise medievale evreiești

Vaticanul a împrumutat un număr însemnat de manuscrise medievale evreiești pentru expoziția „Planete, Poțiuni și Pergamente”, ce va avea loc la „Muzeul David M. Steward” din Montreal. „Ebraica științifică din Documentele de la Marea Moartă pînă în secolul al XVIII-lea” este tema acestei expoziții, prezentată de „Biblioteca Publică Evreiască” și „Muzeul David M. Steward”.

Vaticanul a furnizat manuscrise datînd în special din secolele XIII și XV, precum și o hartă, executată de Jehudah Ibn Zara din Majorca, datată Alexandria 1497. Se menționează că „Biblioteca Vaticanului”, înființată în jurul anului 1450, de către Papa Niccolò al V-lea, deține o vastă colecție de manuscrise ebraice, în majoritate unice.

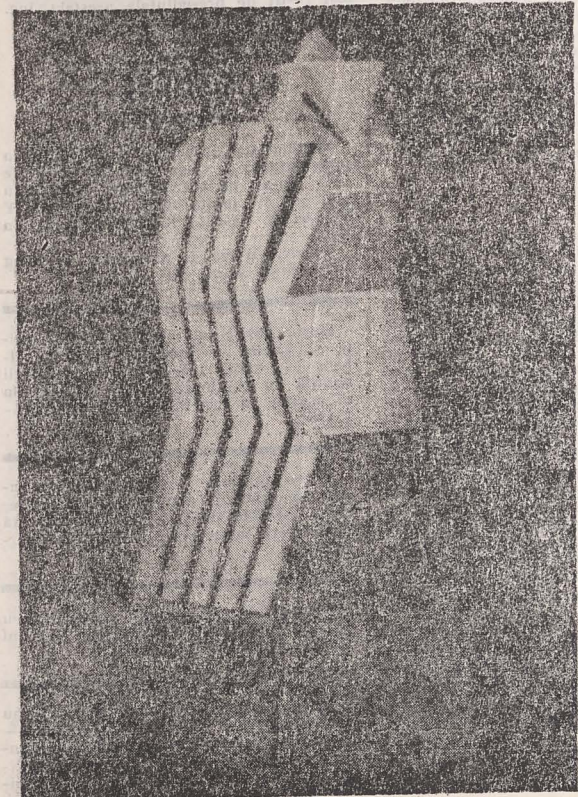
Colecția, de cca. 800 manuscrise microfilmate, a făcut subiectul unui „Catalog ebraic”, ușurînd astfel accesul la materia unei largi categorii de oameni de știință.

„O mărturie vizuală: Judaica din Biblioteca Vaticanului”, această amplă expoziție a făcut înconjurul Statelor Unite.

Semnalăm doar cîteva domenii din vastul teren explorat: astronomia, chirurgia, agricultura, istoria etc. Printre expozate atrage atenția un text în limba idis, din secolul al XVI-lea, care include tratamente populare, precum și sfaturi practice pentru probleme personale etc.

Un compendiu din secolul al XV-lea, reunind texte privind elemente de astronomie, cuprinde și un text de Abraham Bar Hiyya, filosof și om de știință spaniol, primul filosof modern care și-a scris lucrările în limba ebraică. Este interesant acest fapt deoarece, în trecut, filosofii evrei se limitau, în expunerea ideilor, la limbile greacă și arabă. Acest filosof evreu a avut o deosebită contribuție și la elaborarea „Lexiconului științific ebraic”.

Vaticanul a împrumutat expoziției și un manuscris, datînd din secolul al XV-lea, trilingv — arabă, ebraică, latină — conținînd o listă de ierburi medicinale, pe care medicii medievali le prescriau pacienților în diverse boli. Este interesant că toate semnalările (în arabă și latină) erau redată cu caractere ebraice.

JEAN ANCEL

Soluționarea problemei evreiești în Basarabia și Bucovina, iunie—iulie 1941 (fragmente)

(Urmare din nr 713)

EINSATZGRUPPE ROMĂNESC

Evreii erau deseori împușcați în vîi¹¹⁴ (foarte multe în Basarabia) și lăsați acolo, jandarmii fiind convinși că proprietarii vor face cele necesare.

Pe drumurile și cîmpurile Basarabiei, în vara anului 1941, puteai fi martor la scene de acest gen: coloane de evrei escortate de jandarmi, urmate de țărani, de „premilitarii” sau persoane civile de rang mai mic din primării, cu sapa pe umeri, mergînd spre locul execuției. Țăranii erau, în general, mobilizați *ad hoc* ca să sape șanțuri sau ca să acopere gropi, cum s-a întîmplat la Chirovan-Orhei, unde jandarmii au împușcat 16 femei și copii¹¹⁵. Tinerii premilitari erau mobilizați de jandarmi, care aveau puterea să o facă, funcționarii civili erau trimiși de primar, cum s-a întîmplat la Bravicea¹¹⁶. Acești oameni se întorceau cu haine sau alte obiecte de mică valoare care aparținuseră victimelor, obiectele de valoare și banii fiind luați de jandarmi¹¹⁷.

Deseori, la sfîrșitul unei astfel de zile, jandarmii cheauia toată noaptea, cum s-a întîmplat în satul Grigorești, unde, după ce au ucis 60 de evrei și înainte de a ucide alți 140 în ziua următoare, au cheuit toată noaptea, lăsînd doar cițiva la fața locului ca „să păzească cadavrele”¹¹⁸. Două aspecte trebuie menționate: utilizarea armelor sovietice și înecarea victimelor. Jandarmii, mai ales cei de rezervă, foloseau deseori arme sovietice capturate. Există dovezi că aceasta nu era întîmplător¹¹⁹. Adesea armele și muniția erau aduse special de la centrul legiunii, ca la Grigorești și Vaplova¹²⁰.

Rîurile Prut și Răut, dar mai ales Nistru, au devenit locurile preferate de execuție și îngropare folosite de jandarmi, precum și de armatele română și germană. Primele 300 de victime de la Storojineț au fost împinse în apă de jandarmi și împușcate, cea 60 de evrei reușind totuși să înote până pe malul opus al Nistrului și astfel și-au salvat viața¹²¹.

La 6 august, jandarmii de la compania 23 de poliție au împușcat 200 de evrei și le-au aruncat cadavrele în Nistru¹²². Soldații germani din Einsatzgruppe D au împușcat 800 de evrei pe malurile Nistrului, în ziua de 17 august, fiindcă nu puteau reveni în Basarabia trecînd rîul, cum li se ordonase¹²³. Evreii de la Noua Suhiță care au ajuns pe malurile Nistrului în 6 august au văzut apele rîului acoperite de cadavrele ultimelor victime¹²⁴.

Jandarmii care operau în Bucovina de nord la începutul lunii iulie au aruncat evreii în Prut și i-au împușcat sau i-au împușcat întîi și au aruncat apoi cadavrele în rîu¹²⁵.

Cele mai oribile crime au fost cele comise personal de jandarmi cînd primeau cîte un evreu singur aparținînd unor familii din satele lor. Nu erau obligați să-înece — era mai curînd o expresie a pornirilor lor sadice sau nevoia de a găsi noi feluri de a-i ucide¹²⁶.

Jandarmii staționați de-a lungul Nistrului au adoptat și ei, în general, metoda de a ucide prin înec. Această fază a urmat primului val de exterminare, cînd evreii deveniseră mai puțin numeroși și jandarmii aveau mai mult timp liber. Decizia deliberată de a-i lichida pe evrei prin înecare simboliza în ochii lor sfîrșitul unei ere străine, precum și o curățire aproape fizică a țării de elementul său străin. Nu există statistici precise asupra numărului de evrei înecați în Nistru, dar, fără îndoială, acesta trece de 20.000. Cele mai bine cunoscute cazuri sînt acelea în care au fost implicați criminali de război români judecați apoi de tribunalele românești. Unul dintre aceste cazuri poate servi pentru a ilustra metodele folosite de jandarmi: „Ion Foamete, comandantul postului de la Zabaicani, împreună cu adjunctul său, Dumitru Giuculea, au dus o evreică cu doi copii (singurii găsiți în sat) la malul Nistrului, cu pușca îndreptată spre ei. Apoi au forțat femeia și copiii să intre în apă și să înăpteze în ea pînă cînd aceștia au fost luați de curentul apei și s-au scufundat”¹²⁷.

Serviciul special de informații (S.S.I.), creat cu puțin timp înainte de 21 iunie, din ordinul special al lui Antonescu, era o formație compusă din cea 160 de oameni, avînd sarcina de „a obține informații și pentru apărarea armatei românești contra spionajului, sabotajului și acțiunilor teroriste”¹²⁸. Formația „Eșalon operativ” sau Eșalon special” prezenta unele asemănări superficiale cu Einsatzgruppen. Ideile antisemite și rasiste ale lui Antonescu nu erau identice cu cele ale Führer-ului. Pe de altă parte, formația românească era una *ad-hoc*, înființată cu câteva zile înainte de începutul războiului, iar membrii ei nu erau atît de bine selecționați și antrenați: totuși, nu se pot nega sentimentele lor antisemite. „Eșalonul operativ” a fost înmărmîrit în grupe mai mici, numite echipe¹²⁹. Colaborarea dintre Einsatzgruppen și eșalon nu a fost elucidată nici pînă astăzi. Comandantul direct al eșalonului era Eugen Cristescu. În ziua de 18 iunie, el și formația sa s-au deplasat spre nordul Moldovei. Cîteva zile mai tîrziu, dar înainte de 22 iunie, Cristescu a fost văzut la Piatra-Neamț, la cartierul general al armatei române, unde se presupune că s-a înființat cu Ohlendorf, dar nu există probă scrisă. Prima operațiune a eșalonului a avut loc la Iași, în 29—30 iunie, cu asistența unităților germane¹³⁰. Peste 10.000 de evrei au fost masacrați acolo.

De la Iași, eșalonul s-a deplasat, odată cu Armata a 4-a română, în Basarabia. La Chișinău, a colaborat cu Einsatzkommando 11B în pogromul descris în rapoartele din 4 și 7 august¹³¹. Este neîndoielnic faptul că, din momentul în care eșalonul și poliția românească au trecut Prutul, au colaborat și, în majoritatea cazurilor, s-au situat sub directă influență a Einsatzkommando-urilor, acționînd sub direcția lor.

Relațiile dintre diferitele unități ale Einsatzgruppe D și armata, jandarmia, poliția sau eșalonul special românesc erau departe de a fi ideale. Germanii erau mulțumiți numai cînd românii acționau la directivele lor. La Chișinău, de exemplu, ghetoul a fost înființat după ce Sonderkommando 11A a dat ordin în acest sens comandantului militar român al orașului (raport din 4 august)¹³². La Bălți, colaborarea dintre poliția română și Einsatzkommando 10A a fost reușită și acesta din urmă a raportat, la 29 iulie, că poliția românească lucra „sub comanda Kommando-ului”¹³³, angajîndu-se în acțiune antisemite brutale în oraș și în împrejurimi.

De fiecare dată cînd românii procedau fără un plan, fără a șterge urmele asasinatelor în masă, ale omorurilor, furturilor, violurilor și împușcărilor pe stradă, sau se lăsau mituiți de evrei, atrăgeau furia camarazilor lor germani. Schimbul de scrisori, proteste și ordine în această problemă nu trebuie să însele cîtoror. Germanii erau supărați de lipsa de organizare a românilor și de lipsa de planificare, nu propriu-zis de crime. Într-o scrisoare din 4 iulie 1941, trimisă din ordinul gen. von Schobert, comandantul armatei a 11-a, la cartierul general al armatei române, generalul protesta contra felului în care soldații români au omorîți evrei lîngă satul Taura, din jud. Bălți¹³⁴. Comportarea trupelor românești, scrie el, „a servit numai să reducă prestigiul armatelor române și germană în opinia publică internațională”¹³⁵. El cere să se ia măsuri ca să se evite astfel de incidente (doi dintre evrei au scăpat, iar cadavrele n-au fost îngropate)¹³⁶. Rapoartele trimise de diferitele unități ale Einsatzgruppe D și ale Feldgendarmerie erau pline de informații despre asasinat și tălhării și despre modul „neorganizat” în care operează românii. Cînd astfel de acțiuni au avut loc nu numai contra evreilor, dar și a ucrainenilor, în Basarabia și Bucovina, germanii au protestat¹³⁷. Pe de altă parte, cînd românii nu erau destul de eficienți sau de fermi cu evreii, germanii protestau de asemenea, exprimîndu-și nemulțumirea. Raportul din 11 iulie al comandantului Einsatzkommando 10A se plîngea că la Fălești jafurile nu mai încetează și preciza că pînă atunci nici un pogrom n-a fost bine organizat¹³⁸. Einsatzkommando 10A se plîngea, în aceeași zi, că „acțiunile contra evreilor nu erau bine planificate pînă la venirea Einsatzkommando”¹³⁹. În alt raport, din

14 august, RSHA notează că rezolvarea problemei evreiești de către românii în zona dintre Nistru și Nipru nu era în mîini bune¹⁴⁰. După cum am arătat, românii nu-i apărau pe evrei, dar îi omorau și-i jefuiau fără metodă, contrar sistemului german. Într-un raport din 10 iulie 1941, de exemplu, Einsatzgruppe D a dat ordinul următor către Sonderkommando 10B:

„Procedați cu mai multă vigilență în ce privește problema evreilor pe teritoriul românesc: întîlnirile evreilor trebuie surprinse de noi, iar comploturile descoperite, pentru a-i activa pe românii contra spionajului evreiesc, astfel, încît să putem noi interveni”¹⁴¹. În ziua de 29 decembrie 1930, erau 206.958 de evrei în Basarabia (inclusiv Hotin) și 107.975 în Bucovina¹⁴². Numărul lor a crescut în timpul ocupației sovietice în Basarabia și Bucovina de nord (iunie 1940—iulie 1941), mai ales în orașele mari, Chișinău și Cernăuți. La 1 septembrie 1941, armata română a făcut un recensămint special pentru populația din Basarabia și Bucovina de nord¹⁴³. Cu această ocazie, românii au arătat că „în ambele provincii trăiau în lagăre sau în libertate 126.434 persoane de naționalitate evreiască la acea dată”¹⁴⁴.

Numărul de evrei deportați de sovietici înainte de începutul războiului, al celor mobilizați de Armata Roșie sau al celor care au scăpat de armatele germano-române nu trece de 30.000—40.000. Armata română a raportat, la 4 septembrie 1941, că 64.176 de evrei erau internați în lagăre înainte de deportarea lor¹⁴⁵. La 25 septembrie, erau numai 43.397 de evrei în viață în acele lagăre¹⁴⁶. La 15 ianuarie 1942, inspectorul de jandarmi din Transnistria raportează că, pînă la acea dată, 118.847 de evrei au fost deportați în Transnistria din Basarabia, Bucovina și jud. Dorohoi¹⁴⁷. Se pare că într-o perioadă de două luni, (iulie—august, 1941), 150.000 de evrei au murit pe aceste teritorii (inclusiv Herta și împrejurimi)¹⁴⁸.

(Continuare în p. 6)

¹¹⁴ Ibid.¹¹⁵ „Mandat de arestare pentru doi căpitani din jandarmeria Orhei”, *ibid.*, p. 465.¹¹⁶ „Mandat de arestare V. Eftimie”, *ibid.*, p. 454.¹¹⁷ „Mandat de arestare pentru doi căpitani din jandarmeria Orhei”, *ibid.*, p. 470.¹¹⁸ „Act de acuzare contra lt. col. Caracacș”, *ibid.*, p. 341.¹¹⁹ Cinci sute de evrei au fost împușcați la Mărculești-Basarabia, de către Mihăilescu Eugen, cu o armă automată capturată, de fabricație rusească. („Act de acuzare contra autorilor pogromului de la Iași”, *ibid.*, p. 410).¹²⁰ „Act de acuzare contra lt. col. Caracacș”, *ibid.*, p. 342; „Act de acuzare contra a 19 comandantilor”, *ibid.*, p. 208.¹²¹ Metoda folosită pentru a-i ucide pe evrei era de a-i împinge în rîu și a împușca pe cei care încercau să ajungă înot pe malul opus. De obicei, femeile și copiii, incapabili să înote, se scufundau imediat (Carp, *Cartea Neagră*, vol. III, p. 37 și doc. 20—26, p. 65—70).¹²² Inspectoratul Jandarmeriei Chișinău către Marele Pretor cu privire la uciderea a 200 de evrei și aruncarea cadavrelor în Nistru (Documents, vol. V, doc. 35 și 42). Armata a treia a ordonat o anchetă pentru a stabili cine era responsabil de omoruri și, în acest cadru, doi supraviețuitori evrei au descris limpede aruncarea cadavrelor de evrei în Nistru (vezi Carp, *Cartea Neagră*, vol. III, doc. 23—24, p. 67—69).¹²³ Ibid., p. 38.¹²⁴ Ibid., p. 82.¹²⁵ „Act de acuzare contra lt. col. Caracacș”, în: Documents, vol. VI, p. 341.¹²⁶ Șeful de post de la Chițcani, Vasile Lungu a prins un evreu în sat, l-a legat și l-a dus la podul de pe Răut, unde l-a aruncat în apă, înecîndu-l. Calud Marin, comandantul postului Molovata, a arestat 6 evrei, i-a legat cu mîinile lui unul de altul și i-a dus la malul Nistrului, unde i-a predat lui Căpriceru Nicolae, un soldat din postul său, ordonîndu-i să-i împuște. „Căpriceru a dus evreii la malul Nistrului și, la un semnal dat, împreună cu Isman, un țaran local, i-a împins în așa fel încît au căzut în apă. Pentru a raporta șefului de post că i-a ucis prin împușcare și nu prin metoda sadică de înec, a tras cîteva focuri în aer”. („Act de acuzare contra a doi căpitani din jandarmeria Orhei”, în: Documents, vol. VI, p. 341; „Mandat de arestare pentru cpt. de jandarmerie Adamovici”, *ibid.*, p. 516).¹²⁷ Ibid., p. 517.¹²⁸ Mărturia lui Eugen Cristescu, fost șef al SSI, în: Carp, *Cartea Neagră*, vol. II, p. 43.¹²⁹ Ibid.¹³⁰ Ancel, *Jassy Syndrome*. Vezi și Carp, *Cartea Neagră*, vol. II.¹³¹ Nuremberg Documents, No-2952, No-2851, NOKW-3233.¹³² Nuremberg Documents, NOKW-3233.¹³³ Nuremberg Documents, NO-2952.¹³⁴ Carp, *Cartea Neagră*, vol. III, doc. 18, p. 55.¹³⁵ Ibid.¹³⁶ Ibid., p. 55—56.¹³⁷ Nuremberg Documents, NO-2952, NO-2934, NO-2939, NO-2949, NO-2950.¹³⁸ Nuremberg Documents, NO-2934.¹³⁹ Ibid., vezi și NO-2939.¹⁴⁰ NO-4540, Ereignismeldung Udeno, no. 52.¹⁴¹ Nuremberg Documents, NOKW-341.¹⁴² Buletinul demografic al României, an V, nr. 3, martie 1936, p. 345—346; Creația evreilor din România, *Breviul statistic al populației evreiești din România*, 1943, p. 25, 145 (reprodus în Ancel, Documents, vol. I, doc. 37, 45, p. 274—305, 322).¹⁴³ Die Bevölkerungszählung in Rumänien 1941, Viena, 1942. Reprodus în Ancel, Documents, vol. I, nr. 47, p. 325—350.¹⁴⁴ Ion Calafeteanu și Maria Covaci, *Situation of the Jews in Bessarabia, Bukovina and Transnistria in the years 1941—1944*, mimeografiat, București, 1981, p. 8.¹⁴⁵ Calafeteanu și Covaci (v. nota 144), p. 7—8.¹⁴⁶ Ancel, Documents, vol. X, doc. 4, p. 100; vezi grafic cu situația evreilor din Basarabia la 5 septembrie 1941.¹⁴⁷ Inspectoratul general al jandarmeriei „Buletin pentru Transnistria”, cu privire la 118.847 de deportați din Basarabia și Bucovina; Ancel, Documents, vol. V, doc. 220, doc. 128. Gheorghe Zaharia, Nicolae Copolu, *Le problème de la situation des Juifs de Roumanie pendant les années 1938—1944 dans l'histoire géographique roumaine*, 1983, p. 9 (mimeografiat), reproduc în Ancel, Documents, vol. X, doc. 18, p. 481.¹⁴⁸ Date statistice întocmite de Secția statistică a Centralei Evreilor, pe baza datelor înaintate de Institutul Central de Statistică, dau o imagine exactă a demografiei evreiești în cele două provincii. Vezi și: *Die Bevölkerungszählung in Rumänien*. Recensămînt oficial al populației evreiești din provinciile Basarabia, Bucovina și județul Dorohoi, 1930—1942, Ancel, Documents, vol. I, doc. 46, p. 324; Carp, *Cartea Neagră*, vol. III, doc. I, p. 41—42.

(Continuare în p. 6)

VILHELM WEISZ

Comunitatea Evreilor (M) din Arad anunță, cu profund regret, că, în ziua de 10 Nisan 5751, s-a despărțit pe veci de mult stimulat său colaborator — vicepreședinte Vilhelm Weisz, în vîrstă de 86 de ani, după o scurtă, dar grea suferință.

La înhumare au luat parte mulți enoriași și alți cetățeni care l-au apreciat și l-au stimat în cursul activității sale obștești și comunitare de peste 65 de ani. Federația Comunităților Evreiești din România a fost reprezentată prin dl prim-rabin dr. Ernest Neumann, care a celebrat serviciul divin. Un cuvînt de adio din partea comunității arădene a fost rostit de președintele acesteia, ing. Stefan Löwinger.

DECESE

Nemîngiață durere și dor neînsit la comemorarea a șase ani (11 mai), de cînd m-a părăsit pentru totdeauna scumpa și iubită mea soție, NAGY ROZALIA, născută Schwarzenberg, din Arad.

Veșnică îi va fi amintirea. O plîng fără sfîrșit soțul, fiul și sora.

Maria Splett-Romașcanu — fiică, Antia și Katrin — nepoate, Clara Engelberg — soră, prietenii și cunoscuții anunță cu profundă durere decesul, la 15 aprilie, al dragii lor PEPI ROMASCANU.

Bruno Tercatin — nepot (Milano), rudele și prietenii anunță cu durere decesul MARIOAREI SÚSMAN (născută Andreser) înmormîntată la cimitirul Giurgului.

Pioasă aducere aminte iubitului meu soț ing. VIRGILIU ECKSTEIN, la 7 ani de la dureroasa despărțire.

În veci nemîngiații, soțul — Lupu Wiesenfeld, Izu, — frate, Nora și Marci — nepoți, cu întreaga familie (Israel), anunță decesul scumpei lor EVA WISENFELD. Înhumarea a avut loc la 4 aprilie a.e. la cimitirul evreiesc Giurgului.

MOTIV DE MÎNDRIE ȘI BUCURIE PENTRU OBȘTEA NOASTRĂ

Membrii comunității noastre au un motiv îndreptățit de mîndrie și bucurie aflînd că directorul Căminului-spiritual „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen”, apreciatul dr. doc. Marcel Saragea, a fost ales membru emerit al Academiei de Științe Medicale din România.

Alăturăm felicitările noastre și urările de viață lungă și multe împliniri în nobila sa strădanie pentru știința medicală și pentru binele obștii noastre.

FEDERAȚIA COMUNITĂȚILOR
EVREIEȘTI DIN ROMANIA

ACADEMIA DE ȘTIINȚE MEDICALE
Domnului
Prof. dr. doc. MARCEL SARAGEA

Stimate Coleg,
Ne facem o plăcută datorie să vă informăm că, în Adunarea Generală a Academiei de Științe Medicale din 22 martie 1991, candidatura Dumneavoastră a fost acceptată și — prin votul membrilor săi — ați fost ales membru emerit al Academiei de Științe Medicale.

Vă urăm succes în activitatea Dumneavoastră și sperăm că veți contribui la dezvoltarea Academiei.

Cu salutări colegiale,

PRESEDINTE,
Acad. Prof. Ștefan M. Milcu
SECRETAR GENERAL,
Prof. dr. Mihai Zamfirescu

O carte pentru eternitate

NU POT SĂ NU CRED ÎN MINUNI

Cu cîteva zile înaintea războiului din Golf, am primit cartea dr.-ului Moses Rosen.

Deși eram în tensiune, cu ochii pe micul ecran și cu urechile spre radio, cîteva aceste cărți a fost o desfășurare sufletească.

Luînd cartea în mînă, n-o mai puteai lăsa, căci te captiva și mă făcea să uit pentru moment tot ce se petrecea în jurul nostru.

Și pentru că Șef Rabinul Rosen vorbește despre minuni, nu pot să nu cred în minuni, mai ales că războiul s-a terminat în ajun de Purim. Deci o altă minune.

Imaginația mea de rezgizor merge mai departe și parec vîd transpuse pe ecran viața și greutățile prin care a trecut dr. Moses Rosen.

Memoriile publicate constituie un document de mare valoare pentru poporul căruia i s-a dăruit.

ANDREI CALĂRAȘU
prim-regizor la Televiziunea israeliană

CONTRIBUȚIE VALOROASĂ LA
ISTORIA TRIBULUI NOSTRU*

La București, într-o editură nouă, cu numele ebraic „Hasefer”, a apărut, sub titlul „Primejdii, Incercări, Miracole” cartea de memorii a Șef Rabinului evreilor din România, dr. Moses Rosen. Este traducerea în limba română a ediției apărute, anul trecut, în engleză, la editura londoneză George Weidenfeld & Nicolson Ltd., la care s-a adăugat un capitol nou despre Nicolae Ceaușescu și o Addenda la capitolul „Așa am devenit Șef-Rabin”. Pentru cititorii „Minimum”-ului, evenimentul editorial nu constituie o premieră absolută, dat fiind că o bună parte din episoadele incluse în actualul volum au apărut pentru prima oară, pe cînd erau încă în fază de manuscris, în nu mai puțin de 11 numere ale revistei, deschizîndu-li-se astfel drum spre mîntuire și înima originarilor din România, cărora ne adresăm. Chiar și fragmente apărute recent în presa din România au fost reproduse după „Minimum”.

„Povestea vieții mele” se subintitulează ampla, interesanta și laborioasă lucrare. Dar — după cum precizează autorul în prefață — nu este vorba doar de o autobiografie: „este, în aceste pagini, povestea unei perioade în care din cei 850.000 de evrei din România jumătate au fost omorîți, iar cealaltă jumătate a fost înălțată (Alia) spre Israel, unde clădește viitorul poporului evreu”. Într-adevăr, destul de vîrtos ca, de peste patru decenii, dr. Moses Rosen să fie păstorul spiritual al obștii evreiești din România — o comunitate cu tradiții glorioase în istoria iudaismului mondial, împuținată astăzi la un număr infim (30.000—40.000) de suflete — pe două căi — cum obișnuiește să remarcă, spiritual, chiar Șef-Rabinul: Calea Giurgiului (cimitirul) și Otopeni. „Viața mea, privită retrospectiv, este un lanț de supraviețuiri, afirmă dr. M. Rosen. O primejdie. O minune. Iar o primejdie, iar o minune...”. În argumentarea acestei autocaracterizări, prin întreaga carte memorialistică trece ca un fir roșu descrierea numeroaselor incercări și examene cu care s-a confruntat autorul, începînd din copilărie — cînd periculații săi au trezit furii antisemite — și pînă la înfruntările acerbe cu stalinistii din C.D.E. sau la combaterea recrudescenței antisemite, stimulate de „poetii de curte” manipulați de tiranul Ceaușescu. Dacă diferitelor incercări li se face față cu succes, dacă autorul iese triumfător din primejdii, aceasta se datorește, incontestabil, unor trăsături personale, care ies pregnant în evidență din paginile cărții: ambiție, curaj și fermitate în susținerea părerilor, talent oratoric și publicistic, tact și abilitate, am spune, diplomatice, singe rece

și simț al umorului. Sint însușiri care i-au asigurat nu doar supraviețuirea la care s-a referit, dar și capacitatea unor realizări meritorii (despre care ni se vorbește în diferite capitole): persistența unei vieți comunitare active, o asistență socială demnă, cu sprijinul „Joint”-ului, pentru cei în nevoie, activitate cultural-judaică, cu deosebire în rîndul tinerilor, paralel cu manifestarea „devotamentului față de țara de origine, exprimat în multiple forme și servicii aduse României acestor ani.

Originarii din România vor aprecia, prin prisma experienței proprii, semnificația, veridicul și interesul prezentat de memoriile Șef-Rabinului Rosen, care, în mod cert, sint o contribuție valoroasă la istoria tribului nostru.

I. FINTINARU

* Articol, apărut în „MINIMUM” — Tel-Aviv, nr. 48, martie 1991.

PAUL B. MARIAN = 85 DE ANI

relor „Națiunea”, condus de G. Calinescu și „Adevărul”, desfășurînd, în același timp, o vie și bogată activitate în paginile revistelor literare.

Trăduce, de asemenea, 114 lucrări — romane și piese de teatru (dintre care multe jucate pe scenele teatrelor noastre) din autori prestigioși: Charlotte Brontë, Maxence Van der Meersch, H. Fallada, Louis Bromfield, Daphné du Maurier, Gerhard Hauptmann, H. Troyat, Roger Vailland, A. Castilhou și mulți alții, cărți care au contribuit la cunoașterea unor dintre cele mai bune pagini ale literaturii universale de către cititorii din țara noastră. Paul B. Marian a colaborat intens la radio („Universitatea Radio”, „Ora copiilor” etc.) și a scris cărți pentru copii și tineret, cu care, de fapt, a debutat în literatură, fiind și autorul ultimei ediții a cunoscutului „Dicționar de citate și locuțiuni străine”, inițiat de părintele său, B. Marian, și realizat cu frațele său, Eugen B. Marian. Este printre primii colaboratori la emisiunea „Teatru TV”.

În calitate de colaborator la „Revista Culturală Mozaic”, Paul B. Marian, condus de ideea că nu trebuie să uităm niciodată pe cei 6 milioane de evrei uciși de naști, semnează articole și reportaje consacrate relevării adevărului despre ororile săvîrșite de fasciști, indiferent de cîneam ar fi, acestor materiale adăugîndu-li-se un mare număr de interviuri luate una dintre cele mai remarcabile personalități din lumea evreiască: Simon Wiesenthal, Elie Wiesel, Leon Poliakov, Hannah Arendt, Robert Aron și mulți alții.

Acum, la împlinirea a 85 de ani de viață, îi urăm lui Paul B. Marian să se bucure de sănătate și putere de muncă pentru a-și continua frumoasa activitate.

Vechiul nostru colaborator, scriitorul și ziaristul Paul B. Marian, împlinește 85 de ani.

Născut la 3 mai 1906 la București, este atras de timpuriu de gazetărie și literatură și, renunțînd la studiile sale de drept, activează, rînd pe rînd, în redacțiile ziarelor „Universul”, „Ultima oră”, „Cuvîntul”, „Tempo”, „A.B.C.”, „Timpul”. După debutul său literar la „Bilete de papagal” în 1928, colaborează la cele mai prestigioase reviste literare ale timpului: „Adevărul literar și artistic”, „Universul literar”, „Stînga”, „Cuvîntul liber”, „Progresul social”, „Reporter”, „Azi”, „Rampa” ș.a.

După război, lucrează în redacțiile zia-

BIBLIA--CARTE DE CĂPĂȚÎ

(Urmare din p. 1)

creștinismului. Biblia n-a rămas o carte încheiată, închisă. Doar carații, o sectă neînsemnată (combătută cu succes în sec. al X-lea de Gaonul Saadia), contestă tradiția orală, ținîndu-se strict de textul scris al Bibliei, de unde și numele sectei (Karaim, de la mikra, lege scrisă). O ramură uscată a vigurosoarei arbore iudaice.

În „Jurnalul de idei”, C. Noica face următoarea reflecție, comparînd soarta filozofiei cu cea a cugetării evreiești: „Cu filozofia se întîmplă azi ce s-a întîmplat cu poporul lui Israel. Acesta avea o carte, Vechiul Testament, dar creștinismul i-a luat-o (pur și simplu dîndu-i alt sens și valorificînd-o pe alt plan). Totuși e undeva Cartea poporului lui Israel. Iar acesta, deși vidat de substanța proprie, a supraviețuit. Știința a luat astăzi filozofiei aproape toate conceptele și problemele ei”¹.

Biblia iudaică, fiind la baza celor trei religii monoteiste, nu a încetat să fie mai departe productivă pe tărîmul iudaismului și monoteismului, în condițiile Diasporei. Am ridicat doar un gard viu în jurul Torei, care ne-a ferit de dispariție. Acest gard viu a fost Talmudul, sau, mai curînd, literatura talmudică, grupată în jurul celor cincizeci de volume fundamentale ale Talmudului ierusalimitean și ale Talmudului babilonian. Iar odată cu Zoharul, o adevărată a treia carte fundamentală a iudaismului, alături de Biblie și Talmud, galaxia iudaismului s-a îmbogățit cu încă un astru strălucitor, pînă în fruntea Cabalei cea mai prețioasă operă a sa.

Ne mărginim aici doar la cîteva lucrări de referință ale geniului lui Israel pentru a sublinia faptul că poporul evreu a supraviețuit tocmai fiindcă nu numai că nu s-a lăsat vidat de propria sa substanță, ci și-a continuat, în cele mai vitrege condiții, opera de interpretare creatoare a Bibliei. „Vidat de propria sa substanță” Poporul cărții n-ar fi supraviețuit! Dimpotrivă. Substanța biblică a fost considerabil îmbogățită, lărgind orizontul gîndirii monoteiste.

Într-o încercare de înfîșurare a unui dialog iudeo-creștin, Clemens Thoma profesor de Biblie și iudaică la Facultatea de Teologie catolică din Lucerna, atrage atenția nu numai asupra faptului că teologia nu se poate dispensa de Biblie, dar și asupra continuării Bibliei evreiești prin literatura talmudică și midrașică, ce constituie nu numai o prețioasă sursă de informații, ci și un ajutor pentru ca teologia creștină să re-

gîndească raportul dintre Scriptură și tradiție. Iar cercetătorul Rolf Rendtorff cere încetarea dezîduzării Bibliei pentru a-i depozeda pe evrei, punînd astfel, o dată în plus, problema legitimității unei lecturi creștine a acesteia. Un lector creștin al Bibliei n-ar trebui niciodată să uite că aceasta este mai întîi Biblia poporului evreu și, dacă o citește în această optică, el va descoperi că numeroase elemente pe care le consideră „absolut noi” își au rădăcinile primare în tradiția evreiască. La rîndul său, Franz Mussner combate așa-numita „teologie a depozitării” și, mergînd mai departe, pe calea deschisă de Conciliul Vatican II, arată, bine documentat, că „este imposibil să vorbești despre iudaism fără să te simți direct vizat și interpelat asupra autenticității noastre creștine”².

Aceste aserțiuni vădese nu doar un interes în creștere față de iudaism, dar și o recunoaștere a continuității neîntrerupte a opere de interpretare a Bibliei de către învățații noștri. Evoul n-a încetat nici un secol, nici o zi, nici o noapte să interpreteze în scris sau, predilect, oral Cartea Sfîntă, oralitatea fiind o trăsătură caracteristică a tradiției. Un gest prin excelență talmudic³ a fost făcut de Rabi Nahman din Brăslav, maestru al hașidismului, în 1808, cînd și-a distrus prin foc acea scriere care a trecut posterității sub numele de „Cartea arsă”, un gest simbolic prin care maestrul dorea să atragă atenția asupra faptului că iudaismul este o operă colectivă, iar nu a unui

personalități anume, un mesaj către discipoli, obligați astfel să regîndească, cu propriile cuvinte și formulări, deci nerepetitiv, comentariile, precum și o atitudine profund pedagogică, învățătura trebuînd să aibă un rost formativ, iar nu doar informativ. Asemenea gesturi, cu caracter etic sau pedagogic, precum arderea opere, consubstanțiale cu actual de a scrie, așa cum a dorit să-l facă și Kafka, nu trebuie deci căutate și înscrise, așa cum fac unii, neapărat în tradiția Orientului Îndepărtat (vezi: Isabel Marres, *Kafka dinspre Orient* (scriitura cu tus invizibil), în revista „Orient”, nr. 1, 1990). Lui Kafka, preocupat de iudaism, nu putea să-i scape un gest prin excelență talmudic. Se știe că Max Brod a încălecat dispoziția testamentară a lui Kafka.

„Condamnați să interpretăm” meru Cartea Cărilor aducem nu doar un spor iudaismului, ci îmbogățim, în același timp, tezaurul monoteismului mondial.

TICU GOLDSTEIN

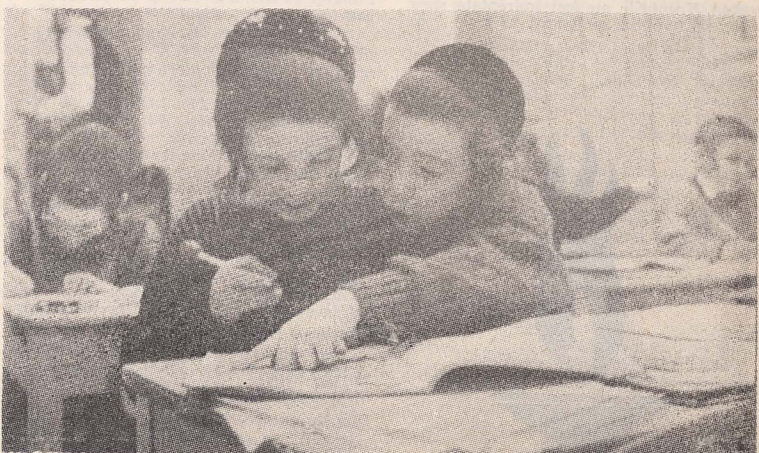
¹ George Steiner, *După Babel*, trad. rom. Ed. Univers, 1983, p. 90;

² Apud Emmanuel, *Pour commenter la Genèse*, Payot, 1972, p. 371.

³ C. Noica, *Jurnal de idei*, Humanitas, 1990, p. 88.

⁴ „Revue d'Histoire et de Philosophie Religieuse”, Strasbourg, nr. 3, 1983.

⁵ Catherine Garson, *Le geste talmudique*, L'Arche, ian. 87, p. 38.

Descifrînd slovele Torei

LEGAȚIA FRANȚEI ÎN ROMÂNIA

Direcția pentru probleme
politice și comerciale
Europa

nr. 317

București, 10 nov. 1941

DI JACQUES TRUELLE, ministru al Franței în România, către Excelența
Sa, dl Amiral al flotei, vicepreședinte al Consiliului, ministru secretar
de stat la Ministerul de Externe.

Persecutarea evreilor în România

Legatia noastră a avut ocazia, în mai multe rânduri, să semnaleze Departamentului măsurile luate împotriva evreilor fie de guvernul român, fie de autoritățile subalterne mai mult sau mai puțin calificate. Se părea că ororile al căror loc de desfășurare a fost orașul Iași în luna iulie trecut, și despre care am informat Departamentul în scrisoarea mea nr. 195 din 4 iulie, nu pot fi depășite. De altfel, de atunci încoace guvernul român părușe sensibil la reacția opiniei publice, atât din interior, cât și din străinătate, față de aceste atrocități și în cursul lunii septembrie a existat impresia producerii unei oarecare distinderi. Desigur, autoritățile române au luat unele măsuri, ca, de pildă, recensământul tuturor evreilor de sex masculin între 15 și 50 de ani, pentru a-i constrânge să efectueze lucrări publice (șosele, întreținerea liniilor de căi ferate etc.). De asemenea, s-a exercitat o puternică presiune asupra comunității evreilor din România ca să subscrie sume foarte mari pentru „împrumutul de reînfrigare”. Dar aceste măsuri păreau a indica faptul că mareașul Antonescu avea de gînd să rezolve problema evreiască altfel decît prin pogrom. Înșă, de cîteva săptămîni, persecuția a relăncut cu o adevărată îndrîjire. S-a decis de fapt deportarea în Rusia, dincolo de Bug, a tuturor israeliților stabiliți în Basarabia și Bucovina, inclusiv din regiunile meridionale ale acestor provincii, care nu au fost niciodată ocupate de ruși, iar acest plan de deportare, elaborat în cel mai mare secret, a fost pus în aplicare în cursul lunii octombrie.

Am putut culege mărturii precise asupra acestor deportări direct de la români ce reveneau din regiunile recent eliberate de sub ocupația sovietică, cit și mărturii care au ajuns la București prin scrisori expediate de nefericiții exilați.

În ziua fixată, populația evreiască din aceste regiuni a primit ordin de la autoritățile locale de a se prezenta la gară, în decurs de 4—6 ore, avînd alimente pentru cîteva zile. În unele orașe, suma maximă pe care o putea lua fiecare persoană era fixată la 2.000 de lei, adică circa 200 de franci. Nu s-a făcut nici o excepție pentru persoane în vîrstă, bolnavi sau copii. În momentul plecării se puteau vedea bolnavi purtați în spănele de coreligionari; unii evrei, în cîmlea disperării, s-au sinucis; întrucît s-a instituit pedeapsa cu moartea pentru toți cei care vor avea asupra lor aur sau bani depășind suma de 2.000 de lei, unii încercau să cumpere alimente în schimb bijuteriilor, alții ardeau banii. Cei care, în puținele cazuri excepționale, obțineau permisiunea să se ducă acasă pentru a-și lua cîteva obiecte își găseau locuința deja jefuită. La Cernăuți, localul pus la dispoziție evreilor în așteptarea plecării fiind prea mic, ei au trebuit să doarmă sub cerul liber. Apoi, au fost îmbarcați în vagoane de vite, cite 60—80 într-un vagon. Trenurile au fost îndreptate spre

Moghilev, unde au ajuns după 3 sau 4 zile. Existau deja victime printre deportați, bolnavi pe care transportul i-a ucis sau persoane care muriseră de frig.

La Moghilev, toate casele fiind distruse în cursul ostilităților, evreii au trebuit din nou să doarmă în aer liber. Apoi, au primit ordin să pornească pe jos, într-o direcție necunoscută și au parcurs astfel aproape 200 km, cite 15—20 km pe zi. Bineînțeles că nu primeau nici un fel de hrană și, nemaiavînd bani, nu puteau cumpăra nimic. Unii ofițeri constrîngeau fetele tinere să se prostitueze pentru o bucată de pline. Drumurile erau mărginite de cadavre, doar cei mai puternici, bărbați și femei, au putut rezista la aceste încercări.

În fața acestor măsuri care, evident, urmăreau rezolvarea radicală a problemei evreiești, doctorul Filderman, președintele Uniunii Comunităților Evreiești din România, nu a ezitat să adreseze mareașului Antonescu două scrisori în care atrăgea atenția Conducătorului asupra îngrozitoare tragedii ce se desfășoară și îl implora în mod impresionant, făcînd apel la sentimentele sale umanitare, să încheieze acest adevărat pogrom.

Mareașul Antonescu a răspuns printr-o scrisoare publicată în presă la 27 oct. și în care declară textual: „Înțeleg durerea dv., dar trebuie, mai ales trebuia, să înțelegeți și dv. toți, la timp, pe a mea, care era aceea a unui neam întreg. Vă gîndiți, v-ați gîndit ce s-a petrecut în sufletele noastre anul trecut la evacuarea Basarabiei și ce se petrece astăzi, cînd zi cu zi și ceas cu ceas plătim cu mîrînimie și în singe ura cu care coreligionarii dv. din Basarabia ne-au tratat la retragerea din Basarabia, cum ne-au primit la reîntoarcere și ne-au tratat de la Nistru pînă la Odessa și pe mealegrile Mării de Azov?”

Apoi Conducătorul continua din următoarele precizări: „Ce-ați făcut dv., anul trecut, cînd ați auzit cum s-au purtat evreii din Basarabia și Bucovina, au scuipat ofițerii noștri, le-au smuls epoleții, le-au rupt uniformele și cînd au putut au omorî mîieștele soldaților cu bite. În timpul ocupației bolșevice, aceia pentru care vă înduioșați astăzi au trădat pe bunii români, i-au denunțat urgiei comuniste. Sint fapte ce se cunosc. Vă puteți explica de ce în înaintarea noastră am găsit copii evrei de 14—15 ani, cu buzunarele pline de grenade? Sint acte de ură, împinsă pînă la nebunie, pe care evreii dv. au afîșat-o împotriva poporului nostru tolerant și ospitalier, dar astăzi demn și conștient de drepturile lui. Evreii dv. au jîși comisarii sovietici împing trupele sovietice din regiunea Odessa printr-o teroare fără seamăn, la un masacru inutil, numai pentru a ne provoca nouă pierderi”. Iar Conducătorul conchidea: „Te întreb, de ce atîta ură din partea unor evrei ruși cu care nu am avut niciodată nimic de împărțit? Dar ura lor este a tuturor, este ura dv. Plîngeți cu mamele care și-au pierdut în astfel de chinuri copiii”.

Această scrisoare, în ciuda antisemitismului exacerbant pe care propaganda a reușit să-l facă să domnească în România, a făcut cea mai proastă impresie românilor care și-au păstrat libertatea de judecată și clarviziunea. S-a considerat că acuzațiile formulate de mareașul Antonescu la adresa evreilor nu erau deloc întemeiate: dacă s-au produs numeroase incidente cu ocazia evacuării Basarabiei și Bucovinei în 1940, este stabil că evreii nu sînt singurii care au participat la ele, ci și o întreagă drojdie a societății românești, precum și minoritarii ucrainieni și alții s-au alăturat evreilor pentru a insulta regimentele românești ce se retrăgeau fără să lupte. Iar pretenția că Odessa a rezistat doar pentru că era apărată de evrei este o temă de propagandă desori folosită, dar care este într-adevăr prea ridicolă pentru a putea fi luată în serios.

Oricum, scrisoarea curajoasă a dlui Filderman către Conducător se pare că l-a indispus foarte tare pe acesta, deoarece

presa anunță că s-a deschis o anchetă judiciară împotriva președintelui Uniunii Comunităților Evreiești pentru „atitudine insultătoare față de statul român”.

În timp ce în provinciile „eliberate” se organiza deportarea masivă, continuau și în restul țării persecuțiile și reprimările împotriva evreilor. Astfel, pe la mijlocul lunii octombrie, dl Mihai Antonescu, vicepreședintele Consiliului, a decis că evreii trebuie să contribuie la echiparea cu haine civile a soldaților demobilizați.

Un decret prevedea deci că toți evreii majori de sex masculin trebuiau, sub amenințarea cu pedeapsa de la 5 la 10 ani închisoare și amendă între 100.000 și 500.000 de lei, să remită în decurs de 30 de zile următoarele cantități de îmbrăcăminte:

a) evreii care nu dispun de nici un venit: 1 cămașă, 1 per. indispensabil, 1 per. ciorapi, 2 batiste, 1 prosop;
b) evreii cu un venit anual sub 36.000 de lei (3.600 fr.) aceleași efecte, plus 1 flanelă de lînă, 1 costum de lînă și 1 per. de pantofi;

c) evreii avînd un venit între 36.000 și 72.000 de lei (3.600—7.200 fr.) dublul efectelor prevăzute la art. b.

Progresia continua în acest fel și un evreu care dispunea de un venit de 200.000 pînă la 500.000 de lei (20.000—50.000 fr.) trebuia să dea 12 cămași, 12 indispensabili, 12 per. de ciorapi, 12 batiste, 12 prosoape, 12 flanele, 4 costume lînă, 4 pardesii, 4 per. de pantofi, 4 pălării, 4 pături de lînă, 4 cerceafuri etc. Este suficient să arătăm că acum un costum de lînă costă cel puțin 20.000—30.000 de lei, un pardesiu 15.000 de lei, o pereche de pantofi 5.000 de lei, pentru a ne da seama de importanța sacrificiului cerut de la evrei prin acest decret.

Rezultatul acestei măsuri a fost golirea în cîteva zile a magazinelor de îmbrăcăminte, ale căror stocuri erau deja mult micșorate în urma cumpărărilor masive făcute de germani; efectele de îmbrăcă-

mente sînt acum de negăsit, la îndemînt ce preț.

Astfel, un comunicat publicat cam la o săptămîină după acest decret aducea la cunoștință că „dispozițiile date nu vor fi aplicate” și că „evreii se vor achita în bani de această contribuție excepțională”.

În același timp, arestările, internările în lagăre de concentrare se înmulțesc și există temeri că măsurile de deportare luate în Basarabia și Bucovina se vor extinde în toată țara.

În zonele ocupate de armată, autoritățile militare sînt mai expeditiv: astfel, în chip de represalii, în urma exploziei din 22 oct. (telegrama mea nr. 883), care a făcut un mare număr de victime la Odessa, 25.000 de evrei au fost îngîmrași în barăci și s-a tras cu mitraliere și cu tunul ca apoi trupele române să le dea foc.

Pînă în prezent, chiar și la Iasi anul trecut, se putea crede că persecuțiile datorau inițiativelor unor militari izolați sau ale unor mici tirani locali. Azi nu mai încap îndoielă că ne aflăm în fața unui plan sistematic de exterminare conceput cu cîtva timp în urmă; îmi amintesc de fapt de cuvintele ce mi le-a adresat un înalt funcționar român la începutul războiului împotriva Rusiei. Acesta nu ascundea intenția guvernului român de a se desotorosi de evreii din Basarabia și Bucovina, trimițîndu-i în masă în teritoriile rusești cucerite, fără să se preocupe de soarta lor sau de mijloacele de existență. Scrisoarea stîngea a mareașului Antonescu adresată dlui Filderman, care nu aduce nici o justificare reală, dacă presupunem că ar putea exista, care nu contestă în nici un fel faptele, arată că ordinea veneau de sus și de la guvern. Dar ne putem mira, împreună cu mulți români, de faptul că Conducătorul putea declara, cu alte ocazii, că luptă „pentru triumful principiilor creștine în lume”.

(ss) JACQUES TRUELLE

Soluționarea problemei evreiești în Basarabia și Bucovina, iunie-iulie 1941 (fragmente)

(Urmare din p. 4)

Numărul evreilor

Județe	29.XII.1930	1.IX.1941	mai 1942
BUCOVINA	107.975	83.496	19.349
Cernăuți	51.681	49.497	16.794
Cîmpulung	7.748	6.572	76
Rădăuți	11.578	6.494	72
Storojineț	15.397	4.312	60
Suceava	6.697	5.074	31
Dorohoi	14.874	11.547	2.316
BASARABIA	206.958	72.625	227
Bălți	31.916	2.823	—
Cahul	4.444	47	—
Cetatea Albă	11.400	55	—
Hotin	36.132	21.468	126
Ismail	—	—	—
(incl. Chilia)	6.433	1.389	1
Lăpușna	—	—	—
(Chișinău)	50.603	10.311	100
Orhei	19.566	360	—
Soroca	29.510	36.014	—
Tighina	16.954	58	—
Total	314.933	156.121	19.576

guvernatorul Basarabiei, gen. Voiculescu, a încercat să-i impresioneze pe români cu „reconstrucția” Basarabiei. Astfel, la sfîrșitul lui august 1941, a declarat că a ordonat un recensămint general. Cu această ocazie, a spus, între altele: „Problema evreiască a fost rezolvată în Basarabia. Nu mai sînt evrei în satele basarabene și s-au înființat ghetouri pentru cei care trăiesc în orașe”¹⁴⁹.

¹⁴⁹ „Curentul”, 27 august 1941.

„PROCESUL ÎMPOTRIVA PRINCIPALILOR CRIMINALI DE RĂZBOI ÎN FAȚA TRIBUNALULUI MILITAR INTERNAȚIONAL NURNBERG”

Vol. XXXII, S. 158 ff.

Document 2319—PS

(EXTRAS)

NOTA

După cum a comunicat astăzi directorul general Lecca, 110.000 evrei din Bucovina și din Basarabia vor fi evacuați și anume, în două zone pustii din regiunea Bugului. După cite a putut afla, această acțiune e atribuită unui ordin al generalului Antonescu. Sensul acțiunii respective este lichidarea acestor evrei.

București, 17 octombrie 1941

semnătura (indeșeabilă)

SS Istist.

Deși presa românească nu a revelat adevărul despre campania de exterminare,

¹ Convorbire cu vicepreședintele Consiliului de Miniștri — Antonescu.

ANUNT

În Editura „Hasefer” a Federației Comunităților Evreiești din România a apărut: **IZVOARE ȘI MĂRTURII REFERITOARE LA EVREII DIN ROMÂNIA**. Volumul al II-lea, partea a II-a (perioada 1750—1800), întocmit de Lya Benjamin, M. Spielmann și S. Stanciu, cu o prefață de dr. Moses Rosen, Șef Rabin al Cultului Mozaic din România și „Cuvînt înainte” de prof. univ. Gh. Platon.

562 pagini — lei 150

De vînzare la sediul Federației Comunităților Evreiești din România, București, str. Sfînta Vineri, nr. 9, la sediile comunităților evreiești din țară și în librării.

ECOURI DUPĂ O ANIVERSARE

Am aflat că au trecut 43 de ani de la Ziua proclamării Independenței Statului Israel. Acest eveniment a fost, fără îndoială, rezultatul concret al eforturilor și sacrificiilor imense ale mișcării sioniste mondiale, fiind menit să facă o curență dreaptă, prea de multă vreme refuzată poporului evreu. Într-adevăr, statul evreiesc nu s-a întemeiat din capricii de eferă poftă de sejur sau de proprietate. Pentru aceasta s-a răsturnat capriciul de eferă poftă de sejur sau de proprietate. Pentru aceasta s-a răsturnat capriciul de eferă poftă de sejur sau de proprietate. Pentru aceasta s-a răsturnat capriciul de eferă poftă de sejur sau de proprietate.

Noi, cei care vedem lumea nu numai din perspectiva filosofiei, ci și a teologiei istoriei, nu putem nega că poporul evreu este, fără nici un dubiu, un popor al lui Dumnezeu. De aceea, tot ce se întâmplă acestui popor trebuie să trezească luare aminte, căci el, prin toate încercările prin care a trecut în decursul veacurilor, poate fi considerat un adevărat miracol al istoriei.

Un miracol îl constituie însăși obârșia lui. Căci, după cum Adam este sursa arhetipală a întregii omeniri, tot așa Avraham — ca un adevărat nou Adam — este minunatul punct unic de plecare al poporului evreu. Și Dumnezeu i-a grăit (lui Avraham): „Voi face din tine un popor mare, te voi binecuvânta” (Genesis, 12, 2). Miracolul este cu atât mai mare, cu cât, inițial, soția lui, Sara, era steapă (Genesis, 16, 1).

Tot miracol poate fi socotit faptul persistenței până astăzi a unui popor care, din timpuri imemorabile, nu și-a pierdut identitatea, deși a fost hăituit, alungat și risipit în toate colțurile lumii. După subreptele socoteli omenești, acest popor ar fi trebuit demult să fie îngropat în cimitirul fatidic al istoriei, cum s-a întâmplat, de altfel, cu aproape tot asupra-șorii săi. Și totuși, ceva mai tare ca puterea oamenilor, o spiritualitate supărătoare și o voință ieșită din comun l-au salvat de fiecare dată, l-au ținut în viață, iar acum l-au dus la biruință.

În al treilea rând, miracolul se arată în continuitatea spirituală neîntreruptă a poporului evreu. Căci ne întrebăm, nu neapărat retoric: unde sînt faraonii, nebudacnetarii și toți ceilalți asupritori ai acestui popor? Unde e gloria și strălucirea lor de odinioară? Dar mai ales: ce a mai rămas valabil astăzi din vechia cultură egipteană sau asiro-babiloniană, cine se mai închină astăzi, pe malurile Nilului, lui Osiris, sau, în tinutul dintre Tigru și Eufrat, lui Marduk? Și, îndeosebi, cine se mai simte păstrătorul vechilor lor tradiții? Toate au apus. Trecutul antic trăiește acum numai în muzee, e mort, iar egiptenii și foștii asirieni din Irak ai zilelor noastre se tem de strigoi trecutul, nu se mai simt organici legați de cei ce au fost înainte lor pe aceste meleaguri decât printr-o succesiune și coincidență geografică și rasială, ca și prin prestigiul fals al unei istorii, culturi și civilizații cu care de fapt nu mai au nici o tangență vie, directă.

Păcind o paralelă cu aceasta, situația evreilor, inclusiv raporturile lor cu vechia existență și tradiție iudaică, se prezintă cu totul altfel. Deși de la primul Pesah au trecut mai mult de trei milenii, poporul evreu nu și-a pierdut nici identitatea, nici comunitatea sau continuitatea de cultură și tradiții cu înaintașii săi, de la Moise încoace. Evreii de ieri n-au murit, așa cum au murit romanii, egiptenii antici și toate celelalte popoare ale istoriei și protoistoriei. Ei trăiesc și acum în evreii de azi, prin tradiții și obiceiuri care porcesc de la Avraham, prin Tora și prin proroci. Ca nici un alt popor din lume, evreii au primit de la Dumnezeu privilegiul de a uni, printr-un lanț neîntrerupt, nu numai generațiile, ci și însuși trecutul cu prezentul și cu viitorul. Mai ales prin Tora și prin păstrarea cu sfințenie a tradițiilor lor ancestrale, evreii de azi se regăsesc în mod firesc în cei de ieri și de totdeauna. Toate acestea dovedesc că, din punctul de vedere al filosofiei și teologiei istoriei, evreii sînt, fără nici o hiperbolă, un popor nemuritor, iar cei care îi urăsc și-l persecută fac aceasta — poate — din pricina invidiei sau a unui complex de inferioritate, dar, mai ales,

pentru ciudătenia și unicitatea miracolului acestei nemuriri, pînădu-li-se că au în față un popor într-adevăr din altă lume decît a lor.

Revenind la aniversarea de Iom Haatzmaut, trebuie să spunem că prezența Statului Israel nu este nici fortuită, nici nejustificată. Ea este legitimată de principii juridice care depășesc cu mult limitele strîmte ale dreptului pozitiv, ancorînd în dreptul natural și în cel divin, fără a eluda vreuna dintre prescripțiile celui dintîi. Evreii au drepturi asupra pămînturilor lor, pentru că nu le-au primit de la oameni, ci de la Dumnezeu. Drepturile lor sînt imprescriptibile și inalienabile, pentru că fac parte din moștenirea lui Avraham, Isaac și Iacov. Ei nu s-au instalat în Eretz ca niște cîmpitori, ci, pur și simplu, s-au întors „acasă”, după o robie care i-a vînturat în toate cele patru puncte cardinale, după o robie care a fost mai lungă și mai apăsătoare decît toate celelalte robii de mai înainte, la un loc. Alungăți din Tora Sfîntă, evreii n-au uitat de ea, ci au dus-o cu ei. Purații de vînturile istoriei, ei nu și-au pierdut și nici nu și-au repudiat istoria, ci au dus-o cu ei în toate peregrinările lor. Oriunde ar fi fost, poporul lui Israel nu s-a despărțit niciodată de patria sa, de care-l legau firele văzute și nevăzute ale tradiției. Prin povestirea Hagadei, de exemplu, poporul evreu de pretutindeni reînviaște și acum, ca altădată, peripețiile întoarcerii sale din Mitram (Egipt); prin Purim, el celebrează vitejia Esteri; prin Hanuca, glorifică faptele fraților Macabei etc.

În lumea sociologilor este comentat cazul, povestit de Kipling, al unui plantator olandez care, în cursul unor aniversări, supunîndu-se unui anumit ceremonial vestimentar și tradițional reușea ca, la o distanță apreciabilă de țara lui de baștină, să se simtă, pentru cîteva momente, la el acasă. Pe aceeași linie se produce integrarea vie, existențială, în tradiție a evreilor și păstrarea unității și continuității lor tradiționale. În timp ce pentru unele popoare trecutul este inactual, inefficient, reprezentînd un simplu sediment biologic și istoric, pe care se clădește un prezent absolut separat de trecut, la evrei acest trecut este viu, mereu actual și actualizat la un grad de eficiență concretă. E vorba de un paradoxal conservatism progresist, pentru care legătura strînsă cu trecutul nu constituie o frînă în calea implementării în prezent și nici o scădere a exigențelor progresului. Prin tradiție, evreii trăiesc trecutul cu toate implicațiile lui. Pentru climatul specific dezvoltării mentalității lor, trecutul nu este un simplu dat al memoriei sociale, ci o componentă psihosocială, un vector important al personalității fiecărui ins conștient de apartenența sa la comunitatea fiilor lui

Israel. Am un foarte tînăr prieten în Blaj, pe care îl iubesc mult pentru credincioșia lui și care este conștient de apartenența lui levitică, comportîndu-se cred, la fel de corect cum s-ar fi comportat oricare dintre strămoșii lui leviti de odinioară.

În ce privește legitimitatea Statului Israel, sînt de părere că ar fi cazul să se instituie un principiu de drept internațional cu totul special. Acesta ar putea fi motivat și formulat cum așa: un popor care-și poartă în el, de aproape patru milenii, fără întrerupere, în fiecare moment, istoria și tradiția etnică și religioasă, fructificîndu-le la scara fiecărei generații și a fiecărui nivel de contemporaneitate în parte, chiar dacă, din cauza vitregiei vremurilor — deci fără voia lui —, a fost silit să-și părăsească țara, merită să fie stăpîn, alături de drept, al și de fapt, pe pămîntul strămoșilor lui, care este și al său. Israel nu poate fi despărțit în mod arbitrar și samavolnic de un „Eretz” pe care, oricît de departe l-ar fi aruncat soarta, nu l-a părăsit sufletește niciodată. Cine nu-și aduce aminte de versurile tînguioase ale Psalmului 137: „La rîul Babilonului, acolo am sezut și am plîns, cînd ne-am adus aminte de Sion... De te voi cînta, Ierusalime, uitată să fie și dreapta mea. Să se lipească limba mea de cerul grîii dacă nu-mi voi aduce aminte de tine, dacă nu voi pune înaintea Ierusalimului în culmea bucuriei mele” (v. 1 și 5-6). Aceste cuvinte, care demonstrează integrarea, prin trăire, a evreului nu numai în tradiție, ci și în solul patriei lui, au fost rostite nu numai atunci, ci, poate chiar cu mai mare intensitate, după aceea, în epoci de frustrare și blestem.

Orice contestare a drepturilor israelului asupra întregului teritoriu al Țării Sfînte este o minciună și o fraudă, bazate pe socoteli mărunte. De aceea, toți cei ce au săvîrșit pogromuri și autodefurii împotriva acestui popor al lui Dumnezeu să-și pună cenușa pe cap, să susțină cu stăruință și precădere dreptul Statului Israel asupra pămîntului biblic care i se cuvine, renunțînd la toate socotile meschine care au hrănit și declanșat absurdul antisemitism, cel care a adus atîtea rele pe plan mondial. Acest consens al tuturor vinovaților și al tuturor celor care se pot considera, din principiu, debitori rasei și religiei poporului evreu este singurul mod de răscumpărare a tuturor păcatelor trecutului, singurul catharsis prin care cei ce și-au pătat într-un fel sau altul mințile cu singele evreilor nevinovați și-ar putea plăti fața de întregul popor evreu completele datorii ale lor, ca și ale părinților, moșterilor sau strămoșilor lor.

IOAN OPRIS
preot ortodox, Blaj

GÎNDURI

„...Orice prieten curajos și înțelept devine un lucru de preț pentru Israel...”

(Yehudi Menuhin)

„Problema poporului evreu este un fel de pistă de încercare alături pentru conștiința stingerilor multivizit, cit și pentru conștiința popoarelor...”

(Gala Galaction)

„...socol că evreii, ieșiți dintr-o vechi cultură, sînt un popor evoluat. Ei sînt ai umanității, nu ai unui teritoriu...”

(Mihail Sadoveanu)

„Viața unui popor este necontenit amestecată cu viața celorlalte, fiind în funcție de dînsule și înfrîrînd necontenit viața acestora...”

(Nicolae Iorga)

„Să nu ne dușmănim... Pe ură nu se poate clădi nimic durabil, căci singură dragostea este fecundă...”

(Iosif Nădejde)

„Marea idee a fraternității, universală este ideea Profeților evre...”

(Ludwig Spiedel)

„O singură și aceeași lege s-a făcut pentru băștinăși ca și pentru străni care locuiește în mijlocul vostru...”

(Tora — Exodus, cap. 12, vers. 45)

„Nici unul dintre noi nu se poate salva singur; trebuie să pierim împreună sau să ne salvăm împreună...”

(J. P. Sartre)

„Evreul nu este o lîntă asupra căreia se trage, ci alături de celelalte popoare iubitoare de libertate, o armă în lupta pentru libertate...”

(Ilya Ehrenburg)

„Au dispărut prea multe urme ale crimei, pentru că mulți sînt de părere că ar fi bine să fie lăsată să crească iarba peste acestea...”

Dar nu crește iarba și nici nu poate crește atîta timp cît rănile psihice și fizice ale celor care au putut părăsi viața infernală a lagărelor de exterminare nu sînt vindecate, atîta timp cît păstrăm amintirea membrilor de familie pierduți, atîta timp cît copiii celor reveniți din lagăre trebuie să poarte greul lor legat...”

(Heinz Galinski)

Culese de EVELIN PONEA

Sinteză privind calitatea fenomenului comunicațional

1. Limbajul este unul dintre cele mai sensibile și concludente mijloace de control ale evoluției vieții sociale, oferind și sugestii cu privire la cauzele acestora. Se pot formula diagnostice cu privire la starea sănătății fiecărei categorii socio-profesionale.

2. În decembrie 1989, starea societății românești era următoarea: o gravă criză de atrofie a capacității de comunicare, atît în cazul grupurilor, cît și în acela al indivizilor; mai mult, se atrofia conștiința nevoii de comunicare.

3. Acest lucru se petrecea în favoarea afirmării vocii unice care avea dreptul să vorbească în societate. Discursul unic, rostit de această voce, anulase instituții ca presa, arena de confruntări politice și altele.

Pe baza analizei mai multor tipuri de discursuri, active azi în societatea românească, Laboratorul de cercetări privind comunicarea socială și interetică al Academiei Române a constatat următoarele:

— scăderea capacității de comunicare (de exprimare, dar și de receptare) în societatea românească, atît în relațiile de grup, cît și în cele personale;

— ca urmare a acestui fapt, agravarea unor conflicte, relativ ușor de soluționat, nașterea unor false conflicte rezultate din in-comunicare, formarea unui climat de agresivitate și tensiune în locurile publice (pe stradă, în spațiile comerciale, în mijloacele de transport în comun); această trăsătură caracterizează în proporții mari și relațiile profesionale și cele de familie;

— creșterea gradului de agresivitate al limbajului utilizat în multe publicații, în spectacole, în mesajul politic etc.

Prezentăm în continuare cîteva trăsături ale tipului de activitate de comu-

nicație practică astăzi de majoritatea grupurilor socio-profesionale din România.

Sub aspect lexical: selecția lexicală are în vedere un număr îngrijorător de scăzut de sfere semantice — semn al unei închideri a orizontului de informare; abundența termenilor de tip argotic, a invectivei (care se folosește acum în mod curent la „pigmentarea” discursului) și nu ca formă de manifestare a nemulțumirii, revoltei etc.) la un mare număr de persoane, inclusiv studenții și elevii, fapt ce se explică și prin gradul scăzut de cultură generală existent în învățămîntul de toate gradele.

Sub aspect compozițional: se constată o incoerență a discursului — semn al insuficienței informații cu privire la problema abordată, dar și al unei limitate capacități de a susține un raționament, o argumentație.

Sub aspect discursiv: o capacitate limitată de a recepta corect, exact mesajul interlocutorului; imposibilitatea de a-și regla mesajul în raport cu noile corecții introduse de interlocutor; pot rezulta de aici o nouă izolare a individului, o reducere severă a cooperării interumane și, implicit, o competiție pentru o nouă „autoritate” unică.

Agravarea simultană a conflictelor autentice, precum și a celor false, creșterea tipului și numărului de conflicte între grupuri și între indivizi pot conduce la o stare de izolare a persoanei și la tendința de a rezolva numeroase stări tensionale în care este implicată prin gesturi agresive. Înmulțirea îngrijorătoare a actelor de violență confirmă ipoteza noastră. Insecuritatea economică, instabilitatea politică și criza comunicațională se favorizează reciproc, procurînd back-round-ul necesar pentru un

comportament generalizat de intoleranță.

Se poate estima că supradimensionarea, dezvoltarea atezivă a unor orientări extremiste ar putea oferi alternative de organizare socio-politică unei populații afectate de izolare și insatisfacție economică, profesională. Aceste alternative ar putea fi întemeiate, în primul rînd, pe violență, intoleranță și in-comunicare.

Într-un cuvînt, este foarte posibil să crească în România, la dimensiuni supărătoare, extremismul ca tip de relație socială. El este păgubitor pentru toate instituțiile democratice și pentru individ; se impune, credem noi, o terapie intensivă pentru combaterea EXTREMISMULUI — orice formă ar îmbrăca el.

Cele mai acute pericole pe care le considerăm susceptibile de dezvoltări sînt: intoleranța politică, intoleranța interetică, intoleranța confesională, agresivitatea formelor de expresie (comportament, limbaj) în relațiile interumane de grup sau personale.

Aceste probleme nu sînt în exclusivitate de competența factorilor de decizie, ci sînt o obligație morală față de noi înșine, față de cariera noastră și, mai ales, față de urmașii noștri.

COORDONATOR,
acad. I. COTEANU

Responsabili de program,
CARMEN DUMITRIU-ȘEULEANU
DRAGOS ȘEULEANU

STIRI

STEAGUL ALB-ALBASTRU AL ISRAELULUI

După 23 de ani, de la 3 ianuarie 1991, steagul Statului Israel flutură iar pe clădirea în care a funcționat Ambasada Israelului, înainte ca Moscova să rupă relațiile diplomatice cu Israelul (1967).

Steagul a fost ridicat de consulul general al Israelului în Uniunea Sovietică, dl. Aryeh Levin, după ce au fost prezentate scrisorile de acreditare ministrului de externe al Uniunii Sovietice.

POPULAȚIA ISRAELULUI

În anul 1990 populația Israelului a crescut cu 5,7 la sută față de anul precedent și reprezintă cea mai ridicată cotă față de anul 1951. Ea se ridică acum la 4.882.000 locuitori. Se mai consemnează faptul că s-au născut

catolicism) a celor 400.000 de evrei din Spania. În acest context, atît evreii, cit și protestanții vor avea dreptul de a respecta sărbătorile religioase, instruirea religioasă în credința lor, în școli și în armată (acolo unde instruirea catolică este obligatorie), li se va facilita respectarea cașrutului etc.

RELATII DIPLOMATICE

Recent, ministrul de externe israelian, dl. David Levy, a primit scrisorile de acreditare ale dlui Alexei E. Thistiakov, primul consul al Uniunii Sovietice în Israel, după cei 23 de ani de cînd guvernul sovietic a rupt relațiile diplomatice cu Israelul (1967).

PRIETENII UNIVERSITAȚII TEL AVIV

Asociația „Prietenii austriei ai Universității Tel Aviv” a marcat cea de-a 10-a aniversare a existenței sale. Cu această ocazie, profesorul Mihail Hignsberger, vicepreședinte al asociației, binecunoscut om de știință austriac în domeniul nuclear, a fost distins cu titlul de doctor onorific.

Profesorul, persecutat în timpul perioadei naziste pentru că a refuzat să se asocieze organizațiilor studențești de extremă dreaptă, a fost din totdeauna un combatant de vază împotriva antisemitismului.

„JOINT” ÎN BULGARIA

La cererea comunității evreiești din Bulgaria și cu consimțământul guvernului bulgar, organizația „Joint” își va relua activitatea în această țară, după o întrerupere de 40 de ani. Organizația va acorda ajutor material, social și cultural comunității evreiești și va întocmi programe pentru rezolvarea problemelor economice cu mijloace proprii.

ȘTIRI DIN KENYA

La sfîrșitul anului 1990 a avut loc la Nairobi cea de-a 86-a Adunare generală a Congregației Ebraice din Nairobi, cu un număr dublu de participanți față de anul 1989.

Raportul de activitate a fost prezentat de președintele Congregației, dl. David Silverstein, care a scos în evidență rezultatele activității din anul trecut. De asemenea a fost anunțată sosirea iminentă în țară a noului conducător religios, în persoana rabinului Moshe Charles.

IZAK VARSAT — WARSZAWSKI — CAVALER AL LEGIUNII DE ONOARE

În cursul unei ceremonii care s-a derulat la Palatul Luxemburg, sub președinția vicepreședintelui Senatului francez și a președintelui Institutului Național de Limbi Orientale VII, în prezența ambasadorului Israelului în Franța, precum și a unui numeros public, i s-a remis insigna de Cavaler al Legiunii de Onoare dlui Izak Varsat-Warszawski, conferențiar și secretar general al Centrului de Drept Ebraic la Universitatea din Paris.

După lectura telegramelor adresate celui onorat de către René-Samuel Sirat și de către numeroase personalități israeliene, oratorii au subliniat activitățile multiple ale dlui Varsat în domeniul sionismului, al difuzării limbii idîș și a iudaismului contemporan.

DISTINCȚII

Germania
Consiliul Central al Evreilor din Germania a acordat „Premiul Leo Baeck” dlui Heiner Lichtenstein, un ziarist neevreu,

care a publicat un număr de cărți despre persecuția nazistă, incriminînd ororile comise în acea perioadă tragică.

*

Canada

Di Peter C. Newman, publicist și scriitor, a fost numit Cavaler al „Ordinului Canadei”.

Dna Phyllis Lambert, o soră a dlui Edgar Bronfman, președintele Congresului Mondial Evreiesc, a fost numită ofițer al Ordinului Canadei. Dna Lambert are merite deosebite în întemeierea Centrului Canadian al Arhitecturii, din Montreal.

Di Ben Prossin a fost numit director executiv al Fondului Național Evreiesc al Canadei, pentru Ontario.

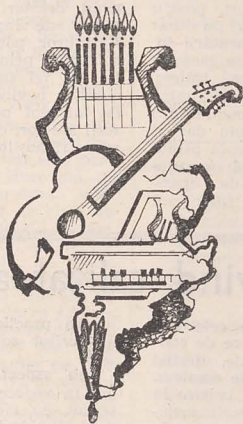
*

Israel

Profesorul Șlomo Alexander a fost ales membru al prestigioase instituții „Academia Europeană de Științe și Artă”. Profesor de fizică teoretică la Universitatea Ebraică din Ierusalim, Șlomo Alexander este primul israelian membru al acestui for cultural.

ORCHESTRA FILARMONICĂ DIN ISRAEL LA MADRID

Regele Spaniei, Juan Carlos, și soția sa, regina Sophia, au participat la un concert al Filarmonei din Israel, ținut la Auditoriul național pentru muzică din Madrid și dirijat de celebrul Zubin Mehta, avînd ca solist pe Misha Maiski. Concertul s-a bucurat de un deosebit succes.

COR HASIDIC

Compozitorul israelian Dov Seltzer a creat, la cererea celebrului violonist Sir Yehudi Menuhin, o rapsodie ce evocă — așa cum a mărturisit cu adîncă emoție marele interpret — „toate cîntecele pe care tata obișnuia să le cînte”.

Această rapsodie, prezentată sub auspiciile Asociației prietenilor britanici ai Universității „Bar Ilan”, în sala de festivități Witenhall, a fost interpretată în cadrul unui concert de gală, împreună cu Orchestra simfonică engleză; solist Yehudi Menuhin.

Rapsodia — un cald omagiu adus tatălui său și strămoșilor săi „hasidici, care datează de la Rabi Schneer Zalman din Lyady, un fondator al mișcării Liubavici” — a fost dirijată de compozitor.

TINĂRĂ ȘI LA 88 DE ANI

Pentru raportul anual al casei de bătrîni evrei din sudul Londrei — Nightingale House” (Casa Privighetoriei) — a fost

ales drept copertă un autopotret executat de o pensionară a casei, Debora Laskey, în vîrstă de 88 de ani. Și să mai spunem că pasiunea și talentul aparțin în exclusivitate celor tineri! Iată deci o „cover girl” și la 88 de ani!

UN PARC PE MUNTELE SCOPUS

În onoarea dr.-ului Gerald Halbert, președintele Consiliului „Prietenii Canadieni ai Universității Ebraice”, au fost inaugurate un parc și o piațetă, pe partea estică a Muntelui Scopus, din Ierusalim, de unde se deschide o largă privire asupra văii Iordanului, pînă la Marea Moartă. Un loc minunat de recreere, atît pentru populația Ierusalimului, cit și pentru turiștii din țară și din afară: „Oamenii vor fi fascinați de această minunată priveliște, iar vizitele turiștilor și ale localnicilor vor contribui și la colectarea fondurilor necesare muncii de înfrumusețare a Israelului”.

BRIT-MILA

Șaptesprezece tineri evrei din orașul Chișinău și-au declarat deschis credința în iudaism și au făcut brit-mila, indeplințită de un mohel american. Tinerii au terminat un curs intensiv de studiere a Torei la Chișinău.

VETERAN SPORTIV

Di Moskovits Ferdinand, ofițier de cult din Baia Mare, continuă și viața sportivă. Participînd recent, la Budapesta, la campionatele mondiale — indoor — ale atleților veterani, el s-a clasat pe primul loc, la categoria de vîrstă 65—69 de ani, la cursa de 3.000 m. Felicitări!

MUZEU

De curînd a fost inaugurat la Bruxelles primul muzeu evreiesc din Belgia — o realizare posibilă ca urmare a entuziasmului, voinței și perseverenței unui grup de susținători, cu ajutorul Comunității Evreilor din Franța și a numeroși deținători de obiecte de mare preț pentru populația evreiască.

Vizitînd muzeul, publicul are posibilitatea să admire colecții rare și admirabile expozate, pentru prima oară aduse în fața vizitatorilor.

Patrimoniul Muzeului Evreiesc din Bruxelles cuprinde: obiecte rituale, 10.000 de fotografii privind în special populația evreiască din Belgia, o bogată documentare, reunită într-o bibliotecă, arhive, opere ale artiștilor evrei care au trăit în Belgia și numeroase afișe.

Pe de altă parte, orașul Malines (din provincia Anvers) și comunitatea flamandă au dăruit Consistoriului israelit al Belgiei o parte din clădirile cazarmii din Malines, în scopul creării unui Muzeu al evreilor belgieni, relatînd istoria lor în timpul celui de-al doilea război mondial.

Menționăm că din această cazarmă au fost deportați de către fășciști 24.000 de evrei.

SIMON WIESENTHAL LA BRUXELLES

Sub înaltul patronaj al ambasadorului Israelului, Avi Primor, și în colaborare cu Centrul Wieselthal, la Bruxelles a avut loc proiecția filmului „The Story of Simon Wiesenthal” în ver-

siunea franceză, în onoarea acestuia. Celebrul actor Ben Kingsley a interpretat cu brio rolul lui Simon Wiesenthal. Acest film va fi difuzat și în școlile din Belgia.

PROPAGANDA ANTISEMITA

Unul dintre personajele principale ale grupului de contra-banști de aur organizat în Vest de către serviciul de spionaj din cadrul Ministerului de Interne polonez, pe la începutul deceniului al optulea, a răspîdit manifeste antisemite. După cum a relatat de curînd publicația „Gazeta Wyborcza”, astfel de manifeste au fost difuzate de „Asociația prejudiciilor celui de-al treilea Reich”.

Președintele unei filiale locale a asociației, Stanisław Dworak, a declarat că a primit aceste manifeste confecționate de profesioniști la Bielitz (Bielsko Biala), de la președintele Mieczysław Janos. Asociația numără deja, după propriile sale date, circa două milioane de membri. În fruntea ei se află, în mod surprinzător, mulți așaziși „comuniști” cu tentă naționalistă, cărora li se atribuiau mai înainte legături cu serviciul de securitate.

Mieczysław Janos a fost arestat, potrivit informațiilor ziarului parlamentar „Rzeczpospolita”, împreună cu fratele său Kazimierz, la Bielitz.

PROTEST

Comunitatea evreiască din Zagreb a adresat un protest oficial primăriei orașului în legătură cu schimbarea denumirii „Piața victimelor fascismului” în „Piața conducătorilor naționali croați”. Cea 5.000 de oameni, mulți dintre ei purtînd steaua galbenă pe piept, au demonstrat cerînd revenirea la vechea denumire, care exprimă o tristă realitate istorică.

MĂSURI ÎMPOTRIVA ANTISEMITISMULUI

Doi bărbați — în vîrstă de 22 și, respectiv, 23 de ani — au fost arestați pentru profanarea cimitirului evreiesc din suburbia Stuttgart-ului, Bad Cannstatt. Au fost profanate aproape 80 de pietre tombale, murdărite cu zvastici și lozinci antisemite.

Cel de-al 200.000-lea ote

in Israel 104.000 copii și că au sosit în țară 200.000 de olim din Uniunea Sovietică.

DIPLOMAȚI ISRAELIENI ÎN CHINA

Pentru prima dată diplomați israelieni se vor afla la Beijing, capitala Chinei, rezultat al unor intense negocieri purtate cu guvernul chinez, avînd ca efect ridicarea nivelului legăturilor dintre cele două țări.

Șeful delegației israeliene, Zeev Sufot, știutor de limbă chineză, este ajutat de alți doi tineri diplomați din Ministerul de Externe israelian.

Neexistînd legături diplomatice între cele două țări, persoanele oficiale sînt considerate ca parte a personalului Academiei de Științe a Israelului care are acceptarea oficială pentru desfășurarea activității în China.

SPANIA ȘI CULTELE MOZAIC ȘI PROTESTANT

Guvernul spaniol a semnat un acord prin care, în mod oficial, cultelor mozaic și protestant li s-au acordat aceleași drepturi ca și celui romano-catolic. Prin această măsură se abrogă un decret al regelui Ferdinand și al reginei Isabella, datînd din anul 1492, prin care s-a hotărît expulzarea (sau trecerea forțată la

Știința pe Pământul Făgăduinței

ATACUL CANCERULUI

Studiul cancerului concentrează o mare parte a întregului program de cercetare de la Institutul Weizmann. Savanții au dovedit, de exemplu, că în dezvoltarea cancerului intervin două faze, ceea ce motivează perioada de cîțiva ani care se scurge pînă la instalarea formațiunilor maligne. În experimente de laborator, ei au reușit să reducă celula canceroasă la comportamentul celei normale, descoperire care poate fi considerată un punct important în vindecarea cancerului și restabilirea diviziunii celulare normale, benigne.

Ca alte izbinzi putem numi punerea la punct a unor teste complicate în vederea identificării substanțelor cancerigene și o nouă tentativă de a face testurile canceroase mai ușor recunoscute de sistemul imunitar. În ultima instanță, cercetătorii Institutului încearcă să înțeleagă în ce măsură formațiunile secundare (cunoscute sub numele de metastaze) diferă de tumorile maligne din care provin. Și întrucît pericolul real în cazul cancerului este de obicei extinderea lui în tot organismul, cantitatea de informație acumulată aici poate ajuta la explicarea acestei migrații și, totodată, poate motiva faptul că tratamentul tumorii primare eșuează uneori. În cazul metastazelor sau chiar agravează dezvoltarea lor.

Savanții Institutului nu sînt preocupați numai de studiul biologiei animale și umane, ci și, în egală măsură de cercetarea plantelor. În acest din urmă caz, în urma proiectelor de încrucișări realizate de Institutul din Rehovot, s-au obținut noi varietăți de orz, castraveți, pepeni și fasole. Un aspect deosebit de interesant al acestei activități îl oferă grăul, o plantă care își are originea pe aceste meleaguri. Prin încorporarea de segmente cromozomiale provenite de la grăul sălbatic israelian în soiul larg cultivat pentru alimentație, biogeneticienii Institutului au reușit să obțină o sămînță specială, extrem de productivă și, în același timp, cu un bogat conținut de proteine.

CONTRIBUȚIA CHIMIȘTILOR

Chimiștii din Rehovot și-au adus contribuția și în agricultură, printre altele prin crearea unui învelis de polietilenă pentru sere, care permite cultivatorilor obținerea de producții substanțial sporite și maturizate într-un termen mai scurt.

O strădanie incununată de succes care a venit să completeze activitatea de cercetare a Institutului în domeniul chimiei a fost dezvoltarea a diverse tehnici de separare, devenite acum tehnici obișnuite de laborator. Probabil că cea mai cunoscută dintre ele este „cromatografia analitică”, proces cu largă aplicație în medicină și biotehnologie, permițînd savanților separarea unei singure proteine dintr-un substrat format dintr-un lanț de proteine. Se poate afirma cu certitudine că acest proces facilitează izolarea, în scopuri de cercetare, a sute de substanțe biologice (enzime, anticorpi, hormoni, receptori din membrană etc.). Într-adevăr, se afirmă de comun acord că întregul cîmp al ingineriei genetice s-a putut dezvolta cu o asemenea rapiditate, grație în mare măsură existenței procesului de separare analitică.

Un interes deosebit l-au suscitat două contribuții ale Institutului în domeniul energiei solare, aflate încă în stadiu de perfecționare. Prima este un turn înalt care captează doi megawați de înaltă tensiune solară de la un cîmp de 63 de uriașe oglinzi reflectoare. Cea de-a doua este un generator mai puțin puternic de energie solară, pentru experimente de mai mică amploare. Prevăzute pentru utilizare în aceste condiții climatice sînt aparatele laser cu energie solară proiectate în Institut și tehnologia pentru captarea energiei solare în vaste regiuni aproape nepopulate ale globului (ca Negevul în Israel sau deserturile din vestul S.U.A.), care transformă substanțele chimice în energie valorificată apoi de către centrele de producție.

Fizicienii Institutului sînt angajați în domenii de cercetare interdisciplinare. Unii dintre ei sînt teoreticieni care lucrează cu creionul, creta, computerul. Ei au elaborat cîteva teorii fascinante asupra structurii materiei și a forțelor elementare din natură, rămînînd în tot acest timp în Rehovot.

Dimpotrivă, cercetătorii în domeniul energiei de mare intensitate sînt întotdeauna siliți să-și schimbe locul de studiu. O mare parte a muncii lor se desfășoară în centre de cercetare nucleară în Europa și S.U.A., dotate cu un echipament exorbitant de costisitor, pe care un institut israelian nu și l-ar putea niciodată permite. Un rezultat al acestui fapt a fost participarea lor la descoperirea gluonului, transportor îndelung

căutat al puternicei forțe nucleare, cercetare dusă la bun sfîrșit de vestitul laborator DESY (Deutsches Elektronen Synchrotron) din Hamburg.

Fizicienii care experimentează energia de mică intensitate beneficiază de un important ajutor în cercetare, aflat chiar în cadrul campusului, și anume accele-ratorul de ioni grei Pellatron. Manevrat cu îndemnare de savanții și tehnicienii Institutului, acest dispozitiv, înalt de 12 etaje, a favorizat obținerea unei importante cantități de informație, contribuind la studiul microstructurii nucleare a ionilor moleculari cu o viață atît de scurtă.

INTERNATIONALISMUL INSTITUTULUI

Cooperarea nu e în nici un caz un drum într-o singură direcție. În timp ce savanții Institutului pot fi desori aflați la universitățile de peste ocean, Institutul, la rîndul său, găzduiește numeroși savanți din lumea întreagă. Mai bine de o sută vin an de an pentru o perioadă care variază între șase luni și doi ani, iar nenumărați alții rămîn pentru o durată mai scurtă. Desori ei participă la schimburi științifice pe care Institutul le realizează cu alte foruri similare din lume. Printre acestea se numără Institutul Federal Elvețian de Tehnologie (E.T.H.), Institutul Pasteur din Franța, Institutul Max Planck din Germania, I.V.I.C. din Venezuela și institute americane, cum ar fi Institutul Național al Sănătății, Universitatea Yale și Universitatea din Wisconsin.

De asemenea, Facultatea Feinberg din cadrul Institutului numără mulți studenți din afara Israelului. Nu de mult, această facultate a înmînat o primă diplomă unui student egiptean. Viața studenților străini e mai ușoară decît cea a studenților majoritari israelieni, datorită predării în limba engleză.

Institutul menține legătura cu industria prin intermediul Companiei de Cercetare și Dezvoltare Yeda, care se ocupă cu valorificarea comercială a descoperirilor Institutului. Ca parte integrantă a sprijinului acordat studenților, Facultatea Feinberg colaborează cu anumite ramuri din industrie interesate în aplicarea practică a invențiilor Institutului, în cadrul unor cerințe particulare din domeniul industrial. În acest mod Institutul întărește dezvoltarea științei israeliene cu aplicare industrială, asigurînd, totodată, posturi pentru absolvenți. De asemenea, Institutul a jucat un rol esențial în in-

ființarea parcului industrial învecinat, Kiryat Weizmann.

După modelul celebrei Ruta 123 în zona MIT-Harvard, savanții Institutului au sugerat, cu modestia de rigoare, că ar trebui să se vorbească despre Ruta Rehovot 123. Acum, cînd Kiryat Weizmann numără aproximativ 30 de companii în domenii variind de la optica electronică la ingineria genetică, numele de Ruta 123 ar părea, de bună seamă, mai indicat.

Continuînd moștenirea ideatică trasată de Chaim Weizmann, savanții Institutului dovedesc o preocupare deosebită pentru realitățile naționale. Unul dintre savanții de aici, distinsul biofizician Ephraim Katzir, a fost și cel de-al patrulea președinte al Israelului. Alți cercetători ai Institutului au fost consilieri științifici (sau, după cum sînt numiți în Israel, conducători științifici) în ministere, cuprînzînd o arie vastă, de la sfera sănătății la apărare.

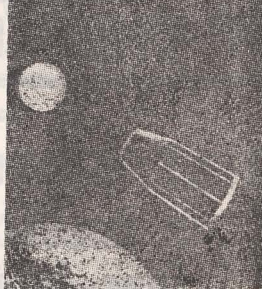
Înainte de a deveni președinte al Israelului, Ephraim Katzir a inaugurat calea utilizării enzimelor imobilizate — enzime legate de rășini sintetice. Această tehnică a facilitat, printre altele, producerea de antibiotice sintetice și sirop din grîu. Mai mult, aceeași tehnologie a servit ca bază pentru cromatografia analitică, menționată anterior. Aharon, fratele lui Katzir, a fost și el, la rîndul său, un savant care a adus contribuții importante în chimia fizică. Oricum, Aharon a căzut victimă unei politici primejdioase pentru Statul Israel, și și-a aflat sfîrșitul în urma unui atentat al teroriștilor Armatei Roșii Japoneze, în masacrul de la aeroportul Ben Gurion din mai 1972.

PATRIOTISM VERSUS ȘTIINȚĂ

Aidoma compatrioților lor israelieni, membrii Institutului trebuie să servească în rîndurile armatei. Acest fapt întărește patriotismul, dar, ca să fim sinceri, împiedică dezvoltarea științei. Înseamnă că viitorii savanți trebuie să-și dedice trei sau patru ani ai tineretii lor serviciului militar, înainte de a-și îndeplini studiile academice, și, chiar după aceea, trebuie să petreacă anual o lună sau mai mult îndeplinindu-și datoria de rezerviști, pînă la vîrsta de 50 de ani.

Și totuși, luînd totul în considerare, e remarcabil cît de puțin împietăiește situația securității asupra vieții zilnice, cu cîtă promptitudine savanții Institutului își scot uniformele kaki, îmbracă halatele albe de laborator și se întorc la ex-

SCIENTIFIC RESEARCH IN ISRAEL

periențele lor. În același timp, faptul că securitatea înghițe o parte atît de importantă din produsul național brut israelian dovedește că guvernul nu poate alocă fondurile adecvate pentru cercetare (din suma alocată, peste 50% se investește în apărare), ceea ce reprezintă un serios impediment pentru Institut, care compensează într-o oarecare măsură lipsa finanțelor alocate de guvern printr-o căutare asiduă a contractelor în cercetare, a subvențiilor (ce asigură aproximativ o treime din bugetul operațional anual, de 70 milioane dolari) și a donațiilor de la prietenii de peste ocean.

Institutul face față cu un buget mult mai mic decît ar fi necesar unei instituții de o asemenea talie, menire și activitate în S.U.A., iar salariile personalului sînt deosebit de modeste: un profesor plin, de exemplu, poate spera într-un venit neimpozabil de 1.200 \$ lunar. Datorită acestor evidente, Institutul nu a putut menține decît marea majoritate a profesorilor, pentru că a captat mult prea mulți candidați de elită decît putea absorbi în mod normal.

Oricum, în clipa de față cercetătorii aflați în Institut sînt confrunțați cu o problemă mult mai dramatică — lipsa de fonduri pentru echipamentul științific inimaginabil de costisitor. Aceste elemente sporesc în rîndurile lor numărul celor care pleacă peste ocean pentru a obține informații vitale furnizate de cercetarea de laborator.

În pofida tuturor acestor impedimente, Institutul Weizmann își menține poziția în cele mai avansate rînduri ale cercetării. Savanții Institutului urmăresc să descifreze secretele naturii cu o încredințare ce l-ar fi făcut pe Chaim Weizmann să fie mîndru. Concepțiile lui au prins rădăcini în Rehovot și au făcut să se înalte în deșert arborele cunoașterii științifice.

În românește de RALUCA TACCIU

Aspecte ale Aliaiei evreilor sovietici

Întregul volum al Aliaiei potențiale a evreilor din U.R.S.S. și impactul acestuia cu societatea israeliană sînt fenomene descrise într-un raport important publicat de Institutul din Londra pentru probleme evreiești.

3,5 milioane este o estimare moderată a numărului de evrei în situația de a deveni cetățeni israelieni, afirmă prof. Wolf Moskovich, de la Universitatea Ebraică, care și-a asumat misiunea de a întocmi raportul solicitat de Institut pentru probleme evreiești, din Londra, menționat.

200.000 de evrei sovietici au sosit în Israel în cursul anului 1990. Un milion vor sosi, probabil, pînă la sfîrșitul lui 1992 și Aliaua va continua.

„Multe obstacole — deși mai puține decît înainte — se găsesc, în calea olimilor potențiali și costul acțiunii este enorm, spune prof. Moskovich. Odată ajunși în Israel, majoritatea olim-ilor optează pentru stabilirea în regiunea de coastă și în orașe mai mari, puțini alegînd orașe în dezvoltare. Între ianuarie și octombrie 1990, mai puțin de 1% din numărul olim-ilor sovietici s-au stabilit în teritoriile ocupate.

Banca centrală a Israelului estimează că guvernul va avea nevoie să sporească cheltuielile pentru absorbția olim-ilor în următorii cinci ani pînă la, cel puțin, 20 miliarde de dolari. Bugetul total al statului pe 1991 este cu 6,5 miliarde de dolari mai mare decît cel din 1990, fapt datorat, în principal, cheltuielilor legate de absorbție.

Economistii calculează că, în cazul unei estimări moderate, de 500.000 de olimi, în următorii cinci ani, aceasta va necesita o creștere generală de 540.000 de locuri de muncă și, bineînțeles, a unui număr impresionant de locuințe.

Dar prof. Moskovich arată că, dacă procesul de absorbție este încununat de succes, costurile economice vor fi mult depășite de beneficiile sociale și economice. „Există părerea generală în Israel că noii olim sînt cea mai bună speranță pentru viitor a țării”.

Olimii au studii superioare și dovedesc însușiri necesare în domeniul economiei.

■ Două generații — un singur steag

Economistii cred că investiția în acestia va produce o „uluitoare” rată a creșterii potențialului economic al Israelului. Produsul național brut al Israelului va ajunge la 70 miliarde de dolari spre anul 2000.

Rezervele umane ale puterii militare a Israelului vor crește, de asemenea. Partidele politice de stînga și de dreapta cred, deopotrivă, că olimii vor împărții programele lor și fiecare va putea deveni o forță politică serioasă.

Prof. Moskovich declară că rolul Diasporei evreiești în facilitarea absorbției e fundamental. 1,9 miliarde de dolari (dintre care 600 milioane de dolari au fost colectați anul acesta) urmează să fie strînși în vederea acestui scop pînă la sfîrșitul lui 1993.

Dar etapele ce trebuie urgent parcurse pentru impulsinarea investiției străine, respectiv ajutorul acordat de evreimea din Diaspora, implică nu numai sprijinul material ci și participarea activă la

dirijarea economică, în stil occidental, și management.

Se consideră că Aliaua e atît de vastă încît ar pune la încercare chiar și cea mai dezvoltată economie din lume. Și, după cum explică prof. Moskovich, eforturile de absorbție ale Israelului se extind dincolo de guvern: există un uriaș efort voluntar, care cuprinde și 180.000 de evrei veniți din U.R.S.S., constituind principala sursă de ajutor pentru noii veniți.

„Absorbția olim-ilor din U.R.S.S. este un proces nu lipsit de dureri și mulți israelieni se simt dezavantajați de influx, afirmă prof. Moskovich. Dar 80 la sută dintre olimii din Uniunea Sovietică declară că față de condițiile din U.R.S.S., ceea ce oferă Israelul reprezintă mai mult, sau e mult mai mult”. Deși mulți vin fără o motivație sionistă puternică și fără iluzii romantice, ei pot fi bine absorbiți în societatea israeliană.

Printre recomandările principale ale raportului se află: — fundamentarea unei singure politici de dezvoltare națională cu o singură autoritate în problema absorbției; — numirea unor consilieri științifici pentru a ajuta la programul politic de guvernare; — evreimea din Diaspora e dator să subvenționeze activitatea economică și de management, Israelul reprezentînd centralitatea și speranța iudaismului; — aplicarea de măsuri imediate de stopare a somajului; — îmbunătățirea sistemului de transport pentru încurajarea stabilirii olimilor în afara zonei de coastă, suprapopulate; — reforma electorală care să permită olimilor să participe de îndată și din plin la viața politică a țării; — reforma urgentă privitoare la regimul locuințelor.

E un complex de măsuri preconizate într-un raport ce reflectă un punct de vedere care își face tot mai mult loc în opinia publică evreiască și în cercuri largi de prieteni ai Israelului.

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

Dr. JEAN ANCEL

The Solution of the Jewish Problem in Bessarabia and Bukovina June-July 1941 (Excerpts)

(CONTINUED FROM THE NO. 713)

Frequently, at the close of such a day's work, the gendarmes reveiled and caroused all night long, as happened in the village of Grigoreica, when, after killing 60 Jewish men and before proceeding to liquidate another 140 the next day, they went on an all-night spree, leaving a few of their number at the site to "guard the bodies."¹¹⁸ Two aspects merit mention: the use of Soviet arms and the drowning of the victims. The gendarmes, especially the non-commissioned officers, frequently employed captured Russian weapons. There is proof that this was not by chance.¹¹⁹ Often the arms and ammunition were brought in specifically from the legion center as at Grigoreica and Vaplova.¹²⁰

The rivers Prut and Raut, and the Dniester in particular, became the execution and burial sites favored by the gendarmes as well as by the Romanian and German armies. The first 300 Jewish victims from Strojineț were pushed into the water by the gendarmes and shot, while some 60 Jews managed to swim to the opposite bank of the Dniester and thus saved their lives.¹²¹ On August 6, the gendarmes of the 23rd Police Company shot 200 Jews and threw their bodies into the Dniester.¹²² German soldiers of *Einsatzgruppe D* shot 800 Jews on the bank of the Dniester on August 17 because they were unable to return to Bessarabia by crossing the river as they had been ordered to do.¹²³ The Jews of Noua Suliță who reached the bank of the Dniester on August 6 saw the river covered with the floating bodies of the last victims.¹²⁴

The gendarmes operating in northern Bukovina at the beginning of July threw Jews into the Prut and shot them, or alternatively shot them first and then hurled their bodies into the river.¹²⁵

The most horrendous murders were those committed personally by the gendarmes when they caught single Jews of families in their villages. There was no necessity to drown them — this was rather an expression of their sadistic inclinations or the need to find new ways of killing.¹²⁶

The gendarmes stationed along the Dniester also generally adopted the system of killing by drowning. This phase followed the first wave of exterminations, when the Jews had become less numerous, and the gendarmes had a great deal of time at their disposal. The conscious choice of liquidating the Jew in the river symbolized in their eyes the end of foreign rule, as well as a quasi-physical cleansing of the country of its alien element. There are no precise statistics as to the number of Jews drowned in the Dniester, but there is no doubt that it surpasses 20,000. The best known cases are those which involved Romanian war criminals who were tried by the Romanian courts. One of these cases may serve to illustrate the methods employed by the gendarmes:

Ion Foamete, the commander of the post at Zahaicani, together with his deputy, Dumitru Giculiie, drove a Jewish woman and her two children (the only Jews caught in the village) to the bank of the Dniester at gunpoint. They then forced the woman and her children to enter the river and advance into it until they were swept away by the current and sank.¹²⁷

ROMANIAN EINSATZGRUPPE

The Romanian Special Intelligence Service (*Serviciul Special de Informațiuni — S.S.I.*) created shortly before June 21, on Antonescu's special order, a formation composed of some 160 men with the aim of "obtaining information and for the defense of the rear Romanian army from espionage, sabotage and terrorist actions."¹²⁸ The formation, "Eşalon Operativ" or "Eşalon Special", showed certain surface similarities to the *Einsatzgruppen*. Antonescu's racist and anti-Semitic ideas were not identical to those of the Führer.

On the other hand, the Romanian formation was an *ad hoc* one, established a few days before the outbreak of the war, and its members were not so carefully selected and trained; nevertheless their anti-Semitic feelings cannot be denied. The "Eşalon Operativ," as it was called, was divided, as were the *Einsatzgruppen*, into smaller formations named *cochete*.¹²⁹ The collaboration between the *Einsatzgruppen* and the Eşalon has not been elaborated to this very day. The direct commander of the Eşalon was Eugen Cristescu. On June 18, he and his formation moved toward the north of Moldova. Some days later, but before June 22, Cristescu was seen at Piatra Neamt, at the headquarters of the Romanian army, where it is assumed that he met Ohlendorf, but of this there is no written proof. The first operation of the Eşalon was carried out at Jassy on June 29—30, with the assistance of German units.¹³⁰ More than ten thousand Jews were murdered there.

From Jassy, the Eşalon moved together with the Fourth Romanian Army into Bessarabia. At Kishinev it collaborated with *Einsatzkommando 11B* in the pogrom described in its reports of August 4 and 7.¹³¹ There is no doubt that from the moment the Eşalon and the Romanian police units crossed the Prut River, they collaborated with and in most cases were under the direct influence of the *Einsatzkommandos*, acting under their guidance.

Relations between the various units of *Einsatzgruppe D* and the Romanian army, Gendarmerie, Police and Eşalon Special were far from ideal. The Germans were content only when the Romanians acted according to their directives. In Kishinev, for example, the ghetto was erected after *Sonderkommando 11A* ordered the Romanian military commander of the town to do so (report of August 4).¹³² In Bălți, collaboration between the Romanian Police and *Einsatzkommando 10A* was successful, and the latter reported on July 29 that the Romanian Police worked "under the guidance of the *Kommandos*,"¹³³ engaging in brutally anti-Jewish actions in the town and its surroundings.

Each time the Romanians proceeded without any plan, without erasing traces of the mass murder, killing, robbing, raping and shooting on the streets, without burying the corpses, or allowed themselves to be bribed by Jews, they aroused the anger of their Nazi comrades. The exchange of letters, protests and orders in this matter should not mislead the reader. The Germans were angered by the Romanians' lack of organization and planning and not by the crimes themselves. In a letter of July 14, 1941, sent by order of General von Schober, commander of the Eleventh Army, to the headquarters of the Romanian army, the general protested against the way in which the Romanian soldiers killed the Jews near the village of Taura in the Bălți district.¹³⁴ The behavior of the Romanian troops, he wrote, "served only to diminish the prestige of the Romanian and German armies in international public opinion."¹³⁵ He asked that steps be taken to avoid such incidents. (Two of the Jews escaped and the corpses were not buried.)¹³⁶ The reports sent by the various units of *Einsatzgruppe D* and the *Feldgendarmerie* were replete with information about the killings and pillaging, and the "unorganized" way in which the Romanians operated. When such action was taken not only against the Jews but also against Ukrainians in Bukovina and Bessarabia, the Germans protested.¹³⁷ On the other hand, when the Romanians were not efficient enough or not firm in dealing with the Jews, the Germans also protested or expressed their discontent. The report of July 11 by the commander of *Einsatzkommando 10A* complained of incessant thieving at Făleşti and stated that, to date, no pogrom had been organized.¹³⁸ *Einsatzkommando 10A* complained on the same day that the "proceedings against the Jews until the entry of the *Einsatz-*

kommando lacked planning."¹³⁹ In another report of August 14, the RSHA noted that the solution of the Jewish problem by the Romanians in the area between the Dniester and the Dnieper was in the wrong hands.¹⁴⁰ As we have mentioned, the Romanians did not defend the Jews, but killed and robbed them without adhering to any method, contrary to the German system. In a report of July 10, 1941, for example, *Einsatzgruppe D* gave the following orders to *Sonderkommando 10B*:

Proceed more vigilantly with respect to the Jewish question in Romanian territory; Jewish meetings should be surprised by us and plots uncovered in order to activate the Romanians against Jewish intelligence, and so that we ourselves may intervene.¹⁴¹

On December 29, 1930 there were 206,958 Jews in Bessarabia (including Hotin) and 107,975 in Bukovina.¹⁴² Their numbers even increased during the Soviet rule in Bessarabia and northern Bukovina (June 1940—July 1941), especially in the big cities, Kishinev and Czernowitz. On September 1, 1941 the Romanian army carried out a special census of the inhabitants of Bessarabia and northern Bukovina.¹⁴³ On that occasion the Romanians noted "that in both provinces there lived in the camps or in freedom 126,434 people of Jewish nationality at that date."¹⁴⁴

The number of Jews deported by the Soviets before the outbreak of the war, mobilized by the Red Army, or those who escaped the German-Romanian armies do not exceed 30,000—40,000. The Romanian army reported on September 4, 1941 that 64,176 Jews were interned in camps prior to their deportation.¹⁴⁵ On September 25, there were only 43,397 Jews alive in those camps.¹⁴⁶ On January 15, 1942 the Inspectorate of Gendarmes in Transnistria reported that until that date 118,847 Jews from Bessarabia, Bukovina and the Dorohoi district were deported to Transnistria.¹⁴⁷ It appears that over the period of two months (July—August 1941), 150,000—160,000 Jews perished on these territories (including Herța and surroundings).¹⁴⁸

Number of Jews

Districts	29.12.1930	1.09.1941	May 1942
BUKOVINA	107,975	83,496	19,349
Czernowitz	51,681	49,497	16,794
Cimpulung	7,748	6,572	76
Radauți	11,578	6,494	72
Strojineț	15,397	4,312	60
Suceava	6,697	5,074	31
Dorohoi	14,874	11,547	2,316
BESSARABIA	206,958	72,625	227
Bălți	31,916	2,923	—
Cahul	4,444	47	—
Cetatea Albă	11,400	55	—
Hotin	36,132	21,468	126
Ismail	—	—	—
(incl. Chilia)	6,433	1,389	1
Iapuşna (Kishinev)	50,603	10,311	100
Orhei	19,566	360	—
Soroca	29,510	36,014	—
Tighina	16,954	58	—
Total	314,933	156,121	19,576

Although the Romanian press did not reveal the truth about the extermination campaign, the Governor of Bessarabia, General Voiculescu, sought to impress the Romanians with his contribution to the "reconstruction" of Bessarabia. Thus, in late August 1941, he declared that he ordered a general census. On this occasion he said, *inter alia*: "The Jewish problem has been solved in Bessarabia. There are no more Jews in the Bessarabian villages, and ghettos had been set up for the Jews who still live in the cities."¹⁴⁹

¹¹⁸ "Bill of Indictment against Lieutenant Colonel Caracas," *ibid.*, p. 341.

¹¹⁹ Five hundred Jews were shot at Marculești-Bessarabia by Mihăilescu Eugen "with a captured automatic rifle of Russian fabrication." "Bill of Indictment against the Perpetrators of the Jassy Pogrom," *ibid.*, p. 410.

¹²⁰ "Bill of Indictment against Lieutenant Colonel Caracas," *ibid.*, p. 342. "Bill of Indictment against 19 Commanders," *ibid.*, p. 208.

¹²¹ The accepted method of killing was to push the Jews into the river and shoot those who were trying to reach the opposite bank by swimming. Mostly women and children, unable to swim, sunk immediately. Carp, *Cartea Neagră*, vol. III, p. 37 and docs. 20—26, pp. 65—70.

¹²² The Inspectorate of the Kishinev

Gendarmerie to the High Pretor concerning the shooting of 200 Jews and the disposal of the bodies in the Dniester Documents, vol. V, doc. 35, p. 42. The Third Army ordered an enquiry in order to establish who was responsible for the murder, and as a result two Jewish survivors gave a clear description of the way corpses of the Jews were sunk in the Dniester. See Carp, *Cartea Neagră*, vol. III, docs. 23—24, pp. 67—69.

¹²³ *Ibid.*, p. 39.

¹²⁴ *Ibid.*, p. 82.

¹²⁵ "Bill of Indictment against Lieutenant Caracas," Documents, vol. VI, p. 241.

¹²⁶ The post chief at Chitcani, Vasile Lungu, caught a Jew in his village, bound him, and took him to the bridge over the Raut, where he threw him into the water, drowning him. Calud Mann, commander of the post at Molovata, arrested 6 Jews, tied them one to the other with his own hands, and took them to the bank of the Dniester where he handed them over to Capriceru Nicolae, a soldier attached to his post, whom he ordered to shoot them. "Capriceru brought the Jews to the bank of the Dniester, and at a given signal, together with Ismană, a local peasant, pushed them in such a way that they fell into the water. In order to report to the chief of the post that he had exterminated them by shooting and not by the sadistic method of drowning, he fired several shots into the air." "Bill of Indictment against the Two Captains of the Orhei Gendarmerie," Documents, vol. VI, p. 341. "Warrant for the Arrest of the Gendarmerie Captain Adamovici," *ibid.*, p. 516.

¹²⁷ *Ibid.*, p. 517.

¹²⁸ Testimony of Eugen Cristescu, former head of S.S.I. in Carp, *Cartea Neagră*, vol. II, p. 43.

¹²⁹ *Ibid.*

¹³⁰ Ancel, "Jassy Syndrome." See also Carp, *Cartea Neagră*, vol. II.

¹³¹ Nuremberg Documents, NO-2952, NO-2851, NOKW-3233.

¹³² Nuremberg Documents, NOKW-3233.

¹³³ Nuremberg Documents, NO-2952.

¹³⁴ Carp, *Cartea Neagră*, vol. III, doc. 14, p. 55.

¹³⁵ *Ibid.*

¹³⁶ *Ibid.*, pp. 55—56.

¹³⁷ Nuremberg Documents, NO-2651, NO-2934, NO-2939, NO-2950.

¹³⁸ Nuremberg Documents, NO-2934.

¹³⁹ *Ibid.* See also NO-2939.

¹⁴⁰ NO-4540, Ereignismeldung UdSSR no. 52.

¹⁴¹ Nuremberg Documents, NOKW-3453.

¹⁴² Buletinul Demografic al României, anul V, no. 3, Martie 1936, pp. 345—346; Centrala Evreilor din Romania, *Breviul statistic al populației evreiești din România*, 1943, pp. 25, 145 (reproduced in Ancel, Documents, vol. I, docs. 37, 43, pp. 274—276, 305, 322).

¹⁴³ Die Bevölkerungszählung in Rumänien, 1941, Vienna, 1943. Reproduced in Ancel, Documents, vol. I, no. 47, pp. 325—350.

¹⁴⁴ Ion Calafeteanu and Maria Covaci: *Situation of the Jews in Bessarabia, Bukovina and Transnistria in the years 1941—1944*, mimeographed, Bucharest, 1983, p. 8.

¹⁴⁵ Calafeteanu and Covaci (as in note 143), pp. 7—8.

¹⁴⁶ Ancel, Documents, vol. X, doc. 43, p. 100, see graph representing the situation of the Jews in Bessarabia on September 25, 1941.

¹⁴⁷ General Inspectorate of the Gendarmerie: "Bulletin for Transnistria," regarding 118, 847 deportees from Bessarabia and Bukovina. Ancel, Documents, vol. V, p. 220, doc. 128. Gheorghe Zaharia, Nicolae Copoiu, "Le problème de la situation des Juifs de Roumanie pendant les années 1938—1944 dans l'historiographie roumaine," 1983, p. 9 (mimeographed), reproduced in Ancel, Documents, vol. X, doc. 181, p. 481.

¹⁴⁸ Statistical data prepared by the Section of Statistics of the Jewish Center on the basis of data supplied by the Romanian Central Institute for Statistics, gives an accurate picture of the Jewish demography in both provinces.

See also: Die Bevölkerungszählung in Rumänien; Official census of the Jewish Population of the Provinces Bessarabia, Bukovina and the Dorohoi District, 1930—1942. Ancel, Documents, vol. I, doc. 46, p. 324; Carp, *Cartea Neagră*, vol. III, doc. I, pp. 41—42.

¹⁴⁹ Curentul, August 27, 1941.

ברית-נצח

של היהדות הדתית מרוסניה

ב"ה י"ז אייר תשנ"א   מס' 714   ר"ו-שבועון

ביקור משלחת ה"דווינט"

ביום ה-12-15 אפריל ש.ו. בקרנא בהולנד משהתקיימה פגישה בין מנהיגי "דווינט" וראשיהם - סר מילטון ווילסון, לשעבר שגריר ארה"ב השתתפו במשלחת: סר אנדרו טיט ו"ר מייטס של ה"ד ר.א.צ". סר טרומבטון סנ"כ"ל של הארגון ו"ר עזר פיון - מנהל תכנית ה"דווינט" בהולנד.

בהזדמנות הפגשה קבלת שבת, כבוד הרב הראשי דה. דוד משה רוזן שליט"א ברח את האורחים וציין שהביקור הזה חשוב מאוד בעת כזו שבעיות כה חמורות עומדות בפני ה"דווינט". מצד אחר, גם דוד קרה עכשיו ע"י שיעורו ברה"מ נפתח הו לפני היהודים והם עולים בהמוניהם ומחכים אני-הנו לעלות ישל 300,000 בשנה הבע"ל מאתים אלף כבר יגיעו בשנת 1990 ומקומם אנחנו יעזרו מיליון יגיעו בקרוב.

מצד אחר, אנחנו תקוה שגם יהודי אמריקאים יגיעו נסה, כולם, למעון חפץ, ויהיו בגים בונים בארצנו הקדושה.

אבל כל אלה מרימים לפנינו שאלות חמורות: איך למצוא כספים לרבות ומתן עבודה? איך לה-בטיח לכספים הניגוד והדבר כלל וכלל לא פשוט, בפרט עכשיו, בשמרנות ישראל עומדת לפני בעיות קשות פוליטיות וכלכליות. ה"דווינט", יחד עם הארגונים הנדונים היהודים מכל העולם עושים מאמץ גדול לעזור במרה נ-דולה לפטור את הבעיות.

באותו הזמן יש לדאוג גם לבעיותינו. נשאר-נו מניעים, אבל הבעיות עוד יותר גדולות הן ע"י שרוב הצעירים שעלו ארצה, השאירו כאן את הו-יהם, קשישים וחולים ומיום ליום הם מזדקנים

למורים וחולים ועלינו לעזור להם. מחירי הסו-נות והתחזוקות עולות וכספי המצב הכלכלי מיום ליום יורד נדו. ה"דווינט" עשה ועושה מאמץ גדול לעזור, אבל בעת נשארנו במצב שהחזקים שלנו נותן לנו רק האפשרות להיות מייבא אחר לשנו בגלל ה"אופציה" הגענו למצב כזה שגם את מוסדות הדת והתחזוקות שלנו כבר קשה לנו לאפשר את קיומם, אע"פ שבעבר זו לא הייתה בעיה. קשה לנו גם להמשיך לתתם כ-20% לתקציב הע-זה הסוציאלי כלל שעשינו עד כה. הנה כי לכך באו נציגי ה"דווינט" הנה, קחשבו וחד אתנו ומצאו פתרון. אנחנו מכירים את הסולידריות הנפלאה של ה"דווינט" ובמיוחדם אני שומעו את-ירות לפטור את הבעיות ויחדה נגד הניכולת ופי-נוטר קנטיים... ימצאו יד שמן להבטיח גם לקהל-לנו להמשיך ולעזור לותינו בעת צרה.

השגריר מילטון ווילסון הדגה בעד הקבלה היפה והכמה לחשוב יחד עם ההנהלה של ה"דווינט" בכלי למצוא פתרון חובבי.

במוצאי שבת האחרון השתתפו בהענה שהמ-קהלות שלנו נתנו לכבודם ונתנו ממנה. ביום רא-שון היו נוכחים בבית הכנסת הקהילי בעת ההגנה שנתנה בהזדמנות "יום העצמאות".

באותו היום הם בקרו במסדותינו הדתיים, ה-תרבותיים והסוציאליים.

ביום שני, המשיכה, בליווי הרב הראשי והמ-זכיר הכללי, המהגרם מיוזר ביזנאנפלד בקרו בכמה קהילות מערי הישה (בקר, בוהוש, פיאטר נוא-אמץ, פלטיצ'ו ובושושאני), שם נתנו מקבלת חתן, ויהדות מצד חברי הקהילות.

בערב, ארחנו יובן את הארץ.

הנה מה טוב... ה"דווינט" עם צעירינו, דוקרים גם יחד

■ „Joint”-ul dansează cu copiii noștri
■ The „Joint” is dancing together with our children

פתיחת משרד הסוכנות היהודית בבוקרשט

הזמן למען כל הנער היהודי ולמען כל האיכוסים היהודית, זה מה שלם המספר הרב של עולים מרומניה.

ברבנו, מר שמחה דיניץ הביע את הערכתו לפעילות הפורית של כבוד הרב הראשי דה. דוד משה רוזן שליט"א, "הוא ותעלה הסוכנות במידה שהצליח כבוד הרב", אמר סר דיניץ בנאו-מו הוא הבטיח לניכוחם שיוכלו למצוא במשרדי הסוכנות מבוקרשט, ודעות מריויות ותמיכה מוסכמת בנעז לאפשרויות עליה, החיים בישראל, אפשרויות קליטה וכו'.

מקחת התלמוד תורה בצעה תכנית אימנו-תית עשייה עם נישאים מיתאמים.

בערב אותו יום התקיים טקס חנוכת הבית בו נמצאים המשרדים.

סר הרב הראשי חנע את הסוכנות בבית משרדי הסוכנות ואחל לכל העובדים פה ולאחל שיבואו ההתעצצ לעליה העלמה רבה.

ברבו גם מר שמחה דיניץ וגב. כרמן שאוליא-נו המקהלה, "שרה וזמרה", תחת ניצוחו של איון-נוט בצעה תכנית שירי ציון וישרים מסורתיים.

ביום ראשון 9 באפריל ש.ו. התקיימה בבית הכנסת הברונו בבוקרשט אסיפת האיכוסים היהודית לקראת פתיחת משרדי הסוכנות היהודית בישראל.

השתתפו מצד הסוכנות דה. שמחה דיניץ, נשיא הסוכנות, מר משה נטוב, המנהל הכללי של הסוכ-נות, וגם דה. אליה עזקין, נשיא המשרד הדתי-נות של הסוכנות ויום סיוה, סגן נשיא. כמו כן נכחו כבוד השגריר של מדינת ישראל, עזי מואל וחברי הסגל הדיפלומטי.

הכל רב השתתף בהשתתף בטקס הזה.

כבוד הרב הראשי דה. דוד משה רוזן שליט"א נישא את חברי את האורחים הנכבדים ודבר על חשיבות היוזמה להבטיח להקמת עולות יהודי-רומניה ועברתם דרך רומניה של העולים הרבים מברונו, שברכרם פאצי חנוכה ברומניה. כבוד הרב הראשי דבר בסיוע רב על המספר הרב של יהודי רומניה שעלו (97% ממספר יהודי רומ-ניה) כמו כן על הפעולה גם האה מצד הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניה לעזור לאלה שרצו לעלות לארצנו הקדושה, בתנאות מוש-ים על יהדות, הפדרציה שלנו עושה את זה כל

הרב הראשי ד"ר דוד משה רוזן

מוזמן חרותנו לזמן מתן תורתנו

המספר של השבועון מר יום יום, חסד ה'ה' שיה-מנה נכבד כהן המספר שלנו הפנה מיוחדת במנה-לנו מנה יום יום חסדיו. מספרות נאמרות נאמרו-לנו יום יום חסדיו. מספרות נאמרות נאמרו-לנו יום יום חסדיו. מספרות נאמרות נאמרו-לנו יום יום חסדיו.

המספר של השבועון מר יום יום, חסד ה'ה' שיה-מנה נכבד כהן המספר שלנו הפנה מיוחדת במנה-לנו מנה יום יום חסדיו. מספרות נאמרות נאמרו-לנו יום יום חסדיו. מספרות נאמרות נאמרו-לנו יום יום חסדיו.

המספר של השבועון מר יום יום, חסד ה'ה' שיה-מנה נכבד כהן המספר שלנו הפנה מיוחדת במנה-לנו מנה יום יום חסדיו. מספרות נאמרות נאמרו-לנו יום יום חסדיו. מספרות נאמרות נאמרו-לנו יום יום חסדיו.

המספר של השבועון מר יום יום, חסד ה'ה' שיה-מנה נכבד כהן המספר שלנו הפנה מיוחדת במנה-לנו מנה יום יום חסדיו. מספרות נאמרות נאמרו-לנו יום יום חסדיו. מספרות נאמרות נאמרו-לנו יום יום חסדיו.

המספר של השבועון מר יום יום, חסד ה'ה' שיה-מנה נכבד כהן המספר שלנו הפנה מיוחדת במנה-לנו מנה יום יום חסדיו. מספרות נאמרות נאמרו-לנו יום יום חסדיו. מספרות נאמרות נאמרו-לנו יום יום חסדיו.

המספר של השבועון מר יום יום, חסד ה'ה' שיה-מנה נכבד כהן המספר שלנו הפנה מיוחדת במנה-לנו מנה יום יום חסדיו. מספרות נאמרות נאמרו-לנו יום יום חסדיו. מספרות נאמרות נאמרו-לנו יום יום חסדיו.

המספר של השבועון מר יום יום, חסד ה'ה' שיה-מנה נכבד כהן המספר שלנו הפנה מיוחדת במנה-לנו מנה יום יום חסדיו. מספרות נאמרות נאמרו-לנו יום יום חסדיו. מספרות נאמרות נאמרו-לנו יום יום חסדיו.

המספר של השבועון מר יום יום, חסד ה'ה' שיה-מנה נכבד כהן המספר שלנו הפנה מיוחדת במנה-לנו מנה יום יום חסדיו. מספרות נאמרות נאמרו-לנו יום יום חסדיו. מספרות נאמרות נאמרו-לנו יום יום חסדיו.

המספר של השבועון מר יום יום, חסד ה'ה' שיה-מנה נכבד כהן המספר שלנו הפנה מיוחדת במנה-לנו מנה יום יום חסדיו. מספרות נאמרות נאמרו-לנו יום יום חסדיו. מספרות נאמרות נאמרו-לנו יום יום חסדיו.

המספר של השבועון מר יום יום, חסד ה'ה' שיה-מנה נכבד כהן המספר שלנו הפנה מיוחדת במנה-לנו מנה יום יום חסדיו. מספרות נאמרות נאמרו-לנו יום יום חסדיו. מספרות נאמרות נאמרו-לנו יום יום חסדיו.

המספר של השבועון מר יום יום, חסד ה'ה' שיה-מנה נכבד כהן המספר שלנו הפנה מיוחדת במנה-לנו מנה יום יום חסדיו. מספרות נאמרות נאמרו-לנו יום יום חסדיו. מספרות נאמרות נאמרו-לנו יום יום חסדיו.

המספר של השבועון מר יום יום, חסד ה'ה' שיה-מנה נכבד כהן המספר שלנו הפנה מיוחדת במנה-לנו מנה יום יום חסדיו. מספרות נאמרות נאמרו-לנו יום יום חסדיו. מספרות נאמרות נאמרו-לנו יום יום חסדיו.

נאום כבוד הרב הראשי ו"ר דוד משה רוזן שליט"א בטקס חנוכת משרד הסוכנות היהודית בבוקרשט

נכבד מר שמחה דיניץ, ו"ר הסוכנות היהודית העולמית, נכבד מר משה נטוב, מנהל הסוכנות, אורחים נכבדים,

זה הפעם השקלושית שיש לי הכבוד לקבל את מר שמחה דיניץ כאורח תהילת יהודי ויט-נה מיום בקור הראשון פה, יחד עם נדולה מאי-ול, שהיתה אז ראש ממשלת ישראל, ועד היום נלנו מספרים את מר שמחה דיניץ באישיות כבירה לטוב בלבנוש למענו ולארצנו וגם יורד נאמן של היותנו היהודים.

תרגו לי לעשות איה קשר בין מצב ההולדת והשאר המבנים ו"ל על פסוק מתהילים ק"ו-א, אשכחך ירושלים, תשכח ימינו! תדבק לשו-נו לחכי אם לא אכריכי, אם לא אעלה את ירוש-ל"ל על ראש שמחתנו". אמר המלכים ו"ל, "וכא-יו"ם שתרעה לעשות משהו לטובת ירושלים ואסור יהיה, יבא אחרי כן גם ויב שתרעה לרבר על ירוש-ל"ל וגם זה יהיה אסור! ואחרי כן יבא גם ויב שג-פחה גם לחשוב לירושלים. והנה כי כן היה לנו.

ששנות ראיו רעה אסור היה לנו לפעול לטובת ירושלים, על מה בא הפסוק, תשכח ימינו! היר-ומות היה סוף העבודה, הפעולה, אבל בא ויב "אסור היה לנו לרבר אורות ירושלים, ועל זה בא הפסוק, תדבק לשוני לחכי" וג"פ שירדע, ה-ל"ל הוא סוף הרבר, והנה כי ששנות ראיו רעה, גם כן יום שיהודים פחדו גם לחשוב על ירושלים על ועל זה בא הפסוק, אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתנו! הראש הוא סוף המעשה. ברוב חשם שיהודים האלה עברו, יש לנו עכשיו האש-

רות לפעול, לרבר ולחשוב על ירושלים. אבל אני-הנו נאים על זה שגם בשנות ראיו רעה עשינו מאמץ גדול ופעלנו לטובת ישראל וירושלים וי-רומניה יצאו ב"ה 97% ממספר היהודים והם עכ-שיו בנים בונים בארצנו הקדושה והמשיכו לחנך את בניהם על ברכי התורה, הרוח ודע שאנו עו-שים תלמוד תורה, אבל בפסוקי התורה הולכים ונוער מצאו חינוך יהודי, אהבת ציון וירושלים. למרו ועלו ארצה ועלו גם חלק מהיהודים ונשארו פה מעטים ושומרים על הנחלת. לא תמצאו עוד קהילה שממנה יצאו כאובן כזה, בתנאים כאלו 97% מכל האיכוסים היהודית ולא רק שצאו אלא יצאו ברכיבי גדול ונרחב הזה הוא החינוך שנקבלו כאן, החינוך היהודי שעשה אותם לבנים פנים לארצנו ולעמם ובגלל זה הם נשארו בי-ישראל גם בתנאים הקשים וממשיכים לעבוד ברה-צינות ובעצמיות. ועל זה אנחנו עומדים בנאות פלנים ופי ותן ופועל גם יתר הקהילות היה-דות ויעלו ארצה. לא רק יהודי רומניה באהזו כזה, אלא גם יתר היהודים מהעולם.

עכשיו תפעל גם הסוכנות ותעזור ליהודי ברו-ה"מ להגיע בשלום ובתנאים טובים למחוז חפץ וגם יהודי רומניה ימצאו בעזרת הסוכנות חומר מעניין ותרבה טובה שיוכלו יותר קל ויותר מהר לעלות לארץ.

על מנתכסס היפה ועל עבודתכם הכבדה אני מברך אתכם ובמיוחד לכם שטופו פעולה וידו-תית וברכה מסיפה, ביואי שכם אחד לעולות העם! אני תקוה שנעלות כלנו תעלה תנול ותתחזק. אני רצון שתתורה שכינת במעשה ידוכם ובמעשה ידונם. אשריכם וטוב חלכם ואשרי העם ששכח לה ברכיכם תהיו!

